

रागमाला ।

पुण्डरीकविट्ठलविरचिता ।

नारायण गोविन्द रातांजनकर इत्यभिधेन

तथा

गणपतराव गोपाळराव पर्वे इत्याव्हयेन

अध्यासति परिशोधिता ।

सा य

मुम्बळ्यान्

बालचंद्रशर्मणा

निर्मलप्रागरसुदामचणालये रामचंद्र चतुर्वेत्त केळोड्याय

सुदक्षिणा प्रत्यक्षं दीता ।

शक १८३५ सन १९१४.

मूल्यं ४ आणकाः ।

1870

Printed by E. V. Sledge, at the Nicolls's Sugar Press,
23, Kalkat Lane, Bombay.

Published by Mahabandhu Narayan Chhatrapati
Wadhwani, — Bombay.

श्रीपुंडरीकविद्वलविरचित

रागमाला.

—•••••

कल्पार्थं बहुलं देशी वसंतं ललितं सुरे ।
नटनारावर्णं वंदे श्रीसारंगविभासकम् ॥
विद्वलेन समुद्भूत सारं मंगार्थनिर्णयम् ।
श्रीमत्कपिलमुनिवर्धे क्रियते रागमालिका ॥ १ ॥
रागोद्गुणनादस्य भेदानादी बहाम्यहम् ।
मनो युक्ते विकल्पत्वा इन्ति वह्नि मनोऽविलः ॥
पेरयत्निलं प्राणानिलञ्चोर्ध्वकमाचरम् ।
नाभिद्वलशीर्षोस्तेष्वविर्भोवति ध्वनिम् ॥
नादोऽतिसूक्ष्मसूक्ष्मस्य दुष्टोऽपुष्टश्च कृत्रिमः ।
पंचाक्षरा इति धतोऽसौ चतुर्णो व्यवहारतः ॥
व्यवहारे त्वसौ त्रेधा हृदि बंदोऽभिधीयते ।
बंदे मध्यो मूर्ध्नि तारो द्विगुणञ्चोत्तरोत्तरः ॥
बंदे तु मंद्रस्वानं स्याद्-गायके तद्वलम्बतः ।
मंद्रादित्रितयं स्वानं व्यवहारेऽभिधीयते ॥
हेतयो नादभेदस्य तिर्यक् सच्छिद्रनादिकाः ।
ह्यविसृतिः अतिस्वानं सोपानाकारवल्कनात् ॥
वासुपूरनदस्तावसाधारस्तूजरोत्तरम् ।
प्रधर्मस्तुभोवतराः क्षुत्तयः भाष्यनात्रयः ॥
रागादिव्यवहाराय वासु सन्न स्वराः स्थिताः ।
पद्मश्च अचमर्थैश्च गांधारो मध्यमस्तथा ॥
पंचमो वैषलश्चाथ निषादश्चेत्यनुकम्पाम् ।
तेषां संज्ञाः सरिगमपचनीत्यत्रा मदाः ॥

वेदावहाकमुक्तिषु जपोदस्यां सुती गता ।
 सत्रदस्यां च विश्वां च द्वाविद्यां च सुती जनाम् ॥
 पद्मादीनां स्थितिः प्रोक्ता प्रथमा भरतादिभिः ।
 असपाः पूर्वपूर्वांशे संभरंतुत्तरोत्तरम् ॥
 त्रिस्त्रिंशतींशे प्रलोकं याति गच्छ चतुर्गतीः ।
 पयद्रामोपवीतः स्वात्तचदिच्छागतिर्भवेत् ॥
 गन्धोर्गती द्वितीये चांतरकाकलिनी स्मृतौ ।
 पंचनक्शावशी षष्ठी तथा चैकोनविंशतिः ॥
 चतस्रः क्षुत्तवक्षिता रागाधैरप्रदोऽजहाः ।
 शोभा अष्टादशैव स्तुः क्षुत्तवः स्वरशोषकाः ॥
 न्यूनाधिकैकगतिका मंडूतारस्तरा यदि ।
 न रागाहानिहाः सर्वे स्पष्टता मध्यमगतैः ॥
 चतुर्विधाः स्तरा वादी संवादी च त्रिंशत्परि ।
 जनुवादी तु वादी तु प्रयोगे बहुतः स्वरः ॥
 शंसः स्थायीतिप्रयोगो रागोत्पादनहेतुकः ।
 क्षुत्तवो द्वादशाष्टौ वा चयोरेतरगोचराः ॥
 मियःसंवादिनी त्रींशो गत्यादेश्च विभागतः ।
 एकमुत्तंठरी वीं वीं तीं मियश्च विवादिनी ॥
 केषाण्यमनुवादिनां शेषान्वयधेतः क्रमात् ।
 कचिर्दशः कचिन्प्रासः कचिन्स्यागस्वरस्तथा ॥
 कचिद्वक्त्यानुसारेण रागेषु महती गतः ।
 नीत्वादिनिकतमात्रः स्वरो मह इतीरितः ॥
 प्रयोगे बहुलोऽत्रः स्वाध्यासो गीतिसमाप्तिहृत् ।
 विदानी वानवन्त्यासी विदारी केदहन्मुहुः ॥
 सर्वत्र रागतस्त्वेषे स्वरभेदा भवन्ति हि ।
 बहुतः सर्वत्र रागेच महो हि निधपादयः ॥

द्वयीमात्राः प्रयोग्या ये रज्ज्वाविचयात् ते स्वराः ।
 अलोपा मूर्छनाः प्रोक्ताः पञ्जसामे मुनीश्वरैः ॥ १ ॥
 पञ्जस्थाने स्थितैर्न्यायै रज्ज्वाद्या इति स्मृताः । २ ॥
 हृदिः सुविस्तरो लज्ज्वातोऽनुपयनश्रुतिः ॥
 भाविदीप्तः श्रोत्रचिर्त्तं स्वतो रंजयति स्वरः ।
 स्वराणां विचयो ग्रामो मूर्छनादिभमाभितः ॥
 भरतेनोद्विती श्लाघे ग्रामो द्वी पञ्जमभ्यमौ ।
 पञ्जपामः पंचमे तु सप्तदशं श्रुती स्थिते ॥
 स्वरेऽपिन् पंचमे किं तु पौडली सुविमाभिते ।
 तदैव मध्यमग्रामः शोऽज्ज रामे न हृदये ॥
 पञ्जप्रामान् स्थितान्ग्रामान् सर्वे वार्यति वाचकाः ।
 सग्राममुत्पत्तमः पञ्जपाम एव न मध्यमः ॥
 कर्मात्सप्तस्वरारोहाचरोहा मूर्छना यता ।
 ताः सप्त मध्यपञ्जेन मूर्छनारभ्यतेऽपिमा ॥
 जयसमैर्निवादायैः पञ्जस्थानस्थितैः कर्मान् ।
 पञ्ज्या मूर्छनाः सार्दीसदूर्ध्वे सारवेत्कमान् ॥
 यस्यां वाचतिथः पञ्जस्थावतिष्येव मूर्छना ।
 आद्या चोत्तरमंड्रा च रजनी चोत्तरायका ॥
 शुद्धपञ्जा मत्सरीकृताश्रद्धांशभिरुक्ता ।
 नामान्वेतानि मुनिभिर्मूर्छनानां यथाक्रमम् ॥
 गीतोपयोग्यतास्तु वाच्यैर्दुर्वीतिहृताः ।
 षट्स्वरैः पादवाः प्रोक्तस्तवैर्जुवाः पञ्चभिः स्वरैः ॥
 शुद्धताना इति कथाकाः पूर्णोत्तानत्रिव्यारमकाः ।
 प्रवेक्ष्यनिमहाभ्यां च द्विधा शानकिया भवेत् ॥
 प्रवेक्षः परस्तादयनीफल्लोडंस्तु निमहः ।
 स्युत्कमात्कूटतानाः स्युः पूर्णोपूर्णाः पुरोदिताः ॥
 इति वादस्थानश्रुतीस्वरमूर्छनाद्यानाः ।

केचित्कर्म विडिग्यादीं पूर्वपूर्वः परादथः ।
 स्वरः स्वाप्यः स वेदमे तन्तपूर्वस्वरो भवेत् ॥
 प्रस्थारो वामतः कार्यः पुरस्तूपरिचरिणः ।
 मूलकमकमात्पृष्ठे शिष्टान् प्रस्थार ईदृशः ॥
 कमात्पूर्वस्वरस्याह्रस्वपांशुद्विरावलिम् ।
 अन्त्याद्भेदो विडिग्येत्कृतं लक्षत्वा कर्मो भवेत् ॥
 यद्वैकस्वरसङ्घातोपलक्ष्यकारा ततोऽप्यथा ।
 साहाय्यस्वारक इति विदुलेन प्रकीर्तिताः ॥

इति प्रसारः ।

श्लेशानेकांकारभ्यः सप्तान्शान्तिविलेख्यमान् ।
 ऊर्ध्वमूर्ध्वं विद्वन्वातु पूर्वपांशुं परंपरम् ॥
 एकस्वरदिशान्तगतं संश्लेषं ज्वाघते सुटम् ।

इति श्लेषः ।

मूर्धनान्तस्वरस्थांशः प्रभांशैः पातयेत्तु तात् ॥
 शेषान्माह्रस्वस्वरस्वार्थिषेधाहननसम्भवेः ।
 त्रमेण पातयेद्येनाह्रस्वस्वार्थिषः स्वरः ॥
 ह्योरभावतः किं तु कोपि पूर्वस्थितः स्वरः ।
 स्वादिशिवात्प्रपन्नं नष्टसिद्धिर्भवेत्तदा ॥

इति खम् ।

नष्टभोगता येकस्वानन्त्याह्रस्वु पातयेत् ।
 शिष्टं तदिष्टसिद्धिः स्वादिस्वभावन विदुलः ॥

इत्युदिष्टम् ।

नानकिषोत्पले कर्मो स चतुर्धा निरुचिषः ।
 स्वाप्यारोह्यरोही च संपारीत्यथ लक्षणम् ॥
 स्थित्वा स्थित्वा प्रयोगः स्वादेकस्वैव स्वरस्य यः ।
 रागादित्यवहारेषु स्वापी कर्मो स उच्यते ॥
 आरोहन्ति स्वरा यथ पारोही स प्रकीर्तितः ।
 यत्र चैवावरोहन्ति सोपरोहीति उच्यते ॥

एतेषां मिश्रणाद्गुणैः संचारी परिधीर्जितः ।

इति पर्वाः ।

विशिष्टपर्णसंदर्भमलंकारं प्रचक्षते ॥

रस्य भेदा बहुतरास्तत्र स्यावीचताम्बुने ।

एवासासंतयोरेकाः स्वरास्ये स्वापिनि शिवाः ॥

मंद्रादिश्चाथ मंद्रांतो मंद्रासंताद्वयकावः ।

मंद्रमध्याभिधः पञ्चासंपंचमः कमरेचितः ॥

स्वापिबर्षमलाः पंचालंकाराः परिधीर्जिताः ।

विस्तीर्णैः सन्निकर्षेभ्य र्पेयः प्रच्छादनस्ततः ॥

आक्षिप्यविदुह्यतिताः सत्र चानोद्धिनि विवताः ।

प्रसादः प्राक्कुलोल्बेपौ परिचर्तेद्वाहिनी ततः ॥

निःकृजितो रेचितश्च स्थलितः कमरेजितौ ।

द्वादमानश्च हुंकारः इयेनः संचारिबर्षगाः ॥

प्रयोदश कमादेयामथ लक्ष्मणमुच्यते ।

संद्रमकरणेऽत्र स्यात् सूर्धना प्रथमः स्वरः ॥

स एव द्विगुणस्तारः पंचमो मध्य इत्यन्ते ।

द्विपी मंद्रो विंदुशिरास्तारो रेखाशिरा भवेत् ॥

मंद्रमध्यात्परं तारे मंद्रादिः कथितो यथा संपर्श ।

वद्वैल्लेन्वे तु मंद्रागतः । संपर्श । मंद्रयोर्मध्यमे पुनः ॥

कारे च मंद्राद्यंतः स्यात् । संसर्श । तारयोर्मध्यमे पुनः ।

मंद्रे च मध्यमध्यात्पमलंकारविही विदुः ॥ संसर्श ॥

आद्यन्ते सूर्धनादिभ्येत् स्वरो मध्ये द्वितीयकः ।

मैका कलाऽथ केन्मध्ये तृतीये च चतुर्थके ॥

सा द्वितीयापंचमासास्त्रयोतश्चैकलापरा ।

एवं कलात्रयेणोत्थोऽलंकारः कमरेचितः ॥

संरिसं । संमगसं । संपधनिसं ॥

इति स्वापिकलालंकारः ॥

सूर्जनारेः स्वराद्यत्र कमेनारोहं भवेत् ।

स्वित्वा स्वित्वा सरेदीर्घैः स विसीर्षोऽभिधीयते ॥

सारीगामावाधानी ॥

इत्यैः स्वैः सन्निकर्षो द्विद्विरुचैर्निरंतरैः ।

सस रिरि गग मम पप धध निति

स्वरद्वयं सद्गुणार्थं पूर्वपूर्वद्वयं परम् ॥

कदादोहितमारोहे प्रैक्ष्यान्व्यः कथितो यथा ।

सरो रिगा गमा मपा पथा धधी निसा

त्रिस्वराद्या कळते च पूर्वपूर्वो यदादिमा ॥

कला च त्रिस्वरे यत्र यथा प्रच्छादनाभिधः ।

सरिगा गनपा चधनि ॥

एकांतरं स्वरयुगं तादृक्पूर्वयुगं परम् ॥

कमादारोहति कदा तदाऽऽक्षिप्तः प्रचक्ष्यते ।

सय गप पनि ॥

पूर्वस्वरं त्रिकुणार्थं सकृत्तरपरकं स्वरम् ॥

एवं कर्म कमात् कुर्वन्मारोहे विदुर्लक्षकः ।

सससरि रिरिरिगा गगगम मममप पपपध धधधनि नितिनिसे

यत्रैकोत्तरपृष्ठाभिराधुचिभिरुदीरिताः ॥

आरुह्यंते स्वराः प्राह् दक्षिणं तं मुनीश्वराः ।

सा रिरी गनागा नमनमा पपपपपा धधधधधधा नितिनिनिनिनिनी

आरोह्ये कमारोहे सत्र चाप्यवरोद्धिनि ॥ इति आरोह्यवरोहसंकाराः ॥

पूर्वपूर्वैः परस्पोर्षाधस्ताच्च कियते स्वरः ।

कदा तदा च प्रसारं कमाह् भीरुतो मुनिः ॥

सरिस रिगरि गमम मपम पधप धनिध निसनि

कळा गता गतवती द्विस्वरैकैकहावतः ।

यत्रान्यासादशः स स्वात्याच्युतः परिकीर्तितः ॥

सरिरिस रिगगिरि गममम मपपम पधपध धनिधध निससनि

विस्वरात्रैकळा पूर्वपूर्वत्यागोर्ध्वसंक्रमैः ।

यदावदोच्छेपकारुयः प्रसिद्धो गानवेदिनाम् ॥

सरिग रिगम गमम मपध पधनि धनिम

स्वरं द्वितीयमुच्चित्वा विस्वराद्या कळा यदि ।

त्यक्त्वादारभ्य चादशोऽन्यास्तदा परिकीर्तकः ॥

सगम रिमम मपध मधनि

कळायां विस्वरान्गीत्यावयत्कं पराः कळाः ।

यत्रैकैकोच्चिता गीता वदद्गुहाहितस्तु सः ॥

सरिगिरि रिगमग गममम मपपम पधनिध धनिसनि

प्रसादस्य कळां गीत्या सत्कलायास्तृतीयकं ।

गत्वाशगानाद्भवति निःश्रुतकनामकः ॥

सरिसगम रिगरिमरि गमगपम मपमधम पधपनिध

आप्तस्वरं द्वितीयं च तृतीयं च द्वितीयकं ।

दुनः कलास्वरंस्त्रीश्च गीत्या पैककळा यदि ॥

एवं कलाचटुकं च गत्वाऽती रोचिषः श्रुतः ।

सरिनरिसरिगा रिगमगरिगम गमममगमम मपधमपध पधनिधधनि

धनिसनिधनिधा

कळां प्रमुन्य भंद्वादेर्द्विस्तोर्ध्वस्वरान्विताम् ॥

अबस्योत वेदेप स्रष्टितास्वस्तदा भवेन् ।

सरीसमरीगता रिगमपमगमरी गमपधमपमप मपपनिनिपधम
पधनिशासावकिर.

अशासौ ऋष इत्युक्तः कलाद्वित्रिभक्तुःस्वराः ॥

आद्यस्वराद्यामिन्द्रः स्फुटिनीयाद्याद्वसाया ।

सरिसरिसरिसरिम रिगरिगमरिगमप गमगमपगमपम मपमपधमपधनि
पधपधनिपधनिसा

द्विरुक्ता यदि मन्द्रान्ता मन्द्रादेः स्फुः कलास्रथा ॥

रंजितास्वो भवेदेव प्रसिद्धो गानवेदिनाम् ।

सगरिसगरिसा रिमगरिमगरी गमगमपमगता मधपपधपमा
पनिधपनिधवा.

हापमाने तु मन्द्रान्ता मन्द्रादेस्तु कला मलाः ॥

सगरिस रिमगरि गपमय मधपम पनिधप.

आदिमेन कला अत्र द्विस्वराया गतामरौः ।

स्वरैरेकोचरैरुद्धैः स हुंकारो निगद्यते ॥

सरिरिसा सरिगगरिसा सरिगममगरिसा सरिवमपधमगरिसा
सरिगमपधपमगरिसा सरिगमपधनिनिधपमगरिसा.

अनात्सरिगमादेः स्वापद्येनः संवाहियुग्मकैः ।

सप रिष गनि मसा.

एते संचार्थलंकारा आरोहेण प्रदक्षिताः ॥

एतानेवावरोहेण प्राह श्रीभरती मुनिः ।

इति संचार्थलंकाराः ॥

इति प्रसिद्धासंकाराः पंचविंशत्युदीरिताः ॥

अनेकत्वात्तु ते शास्त्रे न सामर्थ्येन कीर्तिताः ।

रक्षितामस्तद्भ्रान्तं वर्णयानां विधिप्रदा ॥

इति प्रयोजनान्वाहुरलंकारनिरूपणम् ।

इत्यलंकारः ।

गमकः स्वरकेयः स्वान् श्रोतृहृदयरंजकः ॥
 तत्र भेदास्तु निरिपः स्फुरितः कंपितस्तथा ।
 लीनशब्दोल्लिखल्लिखिमिलकुसुमादयः ॥
 अहासितः प्रविशतश्च सुद्विषो हंफितस्ततः ।
 नामितो विभिनः पंचदश इत्यथ लक्षणम् ॥
 कृत्विष्टमरुभवानकंपालुकुविमुंदरः ।
 हुतदुर्ध्वाक्षवेगेन निरिपः परिशीर्षितः ॥
 स्फुरितो हुतद्वीर्याशान् हुतार्धात्कंपितं विदुः ।
 हुतवेगेन लीनः स्वान् लक्ष्मो लक्षुवेगतः ॥
 वल्लिवेगाविकल्पेन विभिन्नस्तु स पच्यते ।
 विस्वानेतु सर्वैरिन्द्रमविश्रांतघनस्वरः ॥
 कुसुमोपल्लिखेव श्यालकण्ठे कीमलपंशितः ।
 स्वरममिममहात्थं विदुत्तस्वाहृतो भवेत् ॥
 अहासितः कमादूकलन् अहासितः प्लुतमानसः ।
 हृदयंगनहंकारो मंभीरो हंफितो भवेत् ॥
 सुद्विषो मुखमुद्रेण नामितो नामनाद्भवेत् ।
 कृत्विष्टनिमग्न्याग्निमशो बहुधाप्युद्यतां सुभैः ॥

इति वक्त्रः ।

रागस्वाद्ययनः श्याप्यो वागो गमक उच्यते ।
 मयोक्तो गमकः पूर्वं त्वधुना श्याप्य उच्यते ॥
 भजनः स्वाद्यनगतिः शब्ददाली च वाहिनी ।
 छायावेतिरुमात्तेषां लक्षणं प्रतिपाद्यते ॥
 रागस्वादिश्याभावाद्भजनः परिशीर्षितः ।
 हुतशब्दपरिभ्राष्टः शब्दो माधुर्यपुष्टतः ॥

वतुर्भेदी भवेच्छब्दः स्वाङ्गलो नारदाटकः ।
 बौधको विषकक्षेति कफजः स्वाङ्गलो मलः ॥
 असौ सुखिन्यमपुरप्रौढतासौद्रुमार्षमुक् ।
 पिचजो नारदातः स्वाङ्गुक्षयंभीरुमुष्वनिः ॥
 वातजो बौधकः स्यात् सुखे निःकारतापुतः ।
 एतत्तंमिषवाङ्गुक्षो विषकः सन्निपतकः ॥
 निःसारकङ्कताहीन उच्यतः परिहीर्षितः ।
 स्वाङ्गलो बौधसुक्तक्षेन्मध्यमः कथितो कुपैः ॥
 बौधनारदाङ्गुक्तः सन्धानामयनः स्वतः ।
 विच्छिन्नात्मनयो सुखाचलवहाळ उच्यते ॥
 आरोहादित्रये निष्ठं कंफनं यादिनी भवेत् ।
 छायाकाङ्कः पद्मकाणः सस्तरागान्यरागजाः ॥
 स्वादेशक्षेत्रयंत्राणां रङ्गक्षणमधोप्यते ।
 सुक्तिन्मूलाधिकत्वेन वा स्वराभयसंभवान् ॥
 सस्तरस्य रागे स्वात्स्वरकाङ्कुरभौ मलः ।
 वा रागस्य विषकङ्कथा रागकाङ्कं तु तां विदुः ॥
 सा लन्यरागकाङ्कुरां रागे रागांतराभवान् ।
 सा देशकमङ्कुरां रागे भवेद्देशस्वरभावतः ॥
 शरीरं क्षेत्रमित्युक्तं प्रतिक्षेत्रनिसर्गतः ।
 रागे नानाविधा काङ्कः क्षेत्रकाङ्कुरिति सूत्रा ॥
 बीमार्षशादिक्षेत्रासौ यंत्रकाङ्कः सतां सता ।

इति खान्धा ।

कर्णोत्कारसंपन्ना गमकस्याप्यचिक्रिता ॥
 स्वात्स्विसुष्यते तन्त्रैरेहुवैचिष्यसंशुता ।
 प्रह्लाशतारमन्द्राणां न्यासापन्यासपोस्तथा ॥
 अल्पत्वस्य बहुत्वस्य पाद्व्यौहिकबोरपि ।
 अमिष्यचिर्वैत्रं सदा स रागास्तप उच्यते ॥

आलङ्काराणां योस्मिन् रूपकटीकरणं च यत् ।
 रागालङ्काराणां योस्मिन् रूपकटीकरणं च यत् ॥
 आलङ्कारिण्येषां प्रोक्तं रागाणां योस्मिन् रूपकटीकरणं च यत् ।
 स्वस्वान्तैश्चतुर्भिर्वा क्रियते रूपकं विना ॥
 रागालङ्कारिण्येषां रागा स्वैः संवेद्यते च सः ।
 स्वापी रागाश्चतुर्भिर्वा अर्थे इत्यभिधीयते ॥
 स्वायिस्वरान्तराद्यन्तु द्विगुणः परिकीर्तितः ।
 अर्थेद्विगुणयोर्भेदे स्थिता अर्थेस्वरान्तराः ॥
 स्वायिनोऽर्थतोऽर्थात् स्वस्वरसंज्ञात्वं तथा ।
 स्वायिनोऽर्थत्वं चापि यादृशं तदर्थं भवेत् ॥
 अर्थेस्वरे चालङ्कारिणां न्यसने तु द्वितीयकम् ।
 अर्थेस्वरे चालङ्कारिणां तदेव तु तृतीयकम् ॥
 द्विगुणं चालङ्कारिणां तु स्वायिन्वासाच्चतुर्थकम् ।
 एभिश्चतुर्भिः स्वस्वान्तै रागालङ्कारिण्येषां सत्त्वात् ॥
 आलङ्कार एव तदर्थः स्वान् पृथग्भूतविदारिकः ।
 रूपकक्षेत्रेण रागेण सात्त्वेन च सिधीयते ॥
 रूपकालङ्कारिणां तु द्विविधा परिकीर्तिता ।
 प्रतिमहत्त्विकाया च भङ्गनी संज्ञिकापरा ॥
 द्विधा च स्वायिच्छालङ्कारी रूपकालङ्कारयोः यदि ।
 प्रतिमहत्त्विका सा प्रोक्ता प्रतिमहत्त्विका बुधैः ॥
 भङ्गनी द्विविधा ज्ञेया स्वायिरूपकभङ्गनी ।
 यदा तत्त्वदमानेन स्वाय्यो रूपकसंज्ञितः ॥
 नानाप्रकारः क्रियते सा ज्ञेया स्वायिरुपकभङ्गनी ।
 तैः परैस्तेन मानेन समये रूपकं यदि ॥
 अन्वयान्तराणां सावेदसौ रूपकभङ्गनी ।
 इममेवोच्यते लोके नेमश्चन्द्रेण वायव्यैः ॥

इत्यालङ्कारिण्येषां ।

सोऽसौः सोऽसौःसुखायैः मस्रैर्वहुभंगिभिः ।

जीवसरण्यामिमुस्यै रागस्य स्थापना भवेत् ॥

इति स्थापना ।

धोऽसौ भ्रमिविशेषस्तु स्वरस्वर्गविभूषितः ।

रंजतो जनपित्तानां स रागः कथितो पुनैः ॥

स्वरग्यां जमभेदात् नानागमकभेदतः ।

पादधीहवभेदात् संपूर्ण इति भेदतः ॥

महांशन्वासभेदात् नानादेशजनोद्भवाः ।

असंता रागभेदाः स्युः रुडिदेशस्वरभिधाः ॥

शुद्धसाहजसंकीर्णा इति रागाक्षिपा पुनः ।

नान्योद्भवीनिः शुद्धाः केवल्य रंजनसमकाः ॥

छायांतरेण रक्षा ये रागाः साहजार्थेक्षकाः ।

मूलछायांतराहृक्का रागाः संकीर्णका इति ॥

जनमूलानु रागाणां प्रत्येकं वस्तुनछनः ।

केपाचिन्मवमाभित कति रागाःन्यदान्बहम् ॥

शुद्धभैरवदिदोली देशिकारक्षतः परम् ।

श्रीरागः शुद्धसाहज नटनारावणश्च पट् ॥

रागा एवै मयाम्बावास्तदेतुः कथ्यतेऽशुद्धा ।

सद्यो जातोद्भवः शुद्धभैरवो वामदेवतः ॥

दिदोली देशिकाराक्यत्वमपात्तरुपवतः ।

श्रीरागः शुद्धसाहजपोत्रीज्ञानवदनोद्भवः ॥

नटनारावणौ रागो गिरिजासुखजसातः ।

एतेषां वनिताः पुत्राः पंच पंच कमान् शुभे ॥

धन्वासी भैरवो वैश सैवयी नारयी तथा ।

भासावरीति पंचैताः शुद्धभैरवसुभुवः ॥

भैरवः शुद्धरक्षितः पंचमः परजलथा ।

बंगारक्षेति पंचैते शुद्धभैरवसूनवः ॥

भूवाही च बराही च तोही प्रथममंडरी ।
 गुह्यक्रीडिका चेति हिंदोलस्य हि नारिकाः ॥
 वसंतः शुद्धवंगालः इयानः सामन्तकक्षया ।
 कानोद्वेति पंचैते हिंदोलस्य मुता अमी ॥
 रामकी बहुली ऐसी जयतः श्रीअ गुर्वरी ।
 देशिकारस्य पंचैता विख्याताश्च वरांगनाः ॥
 ललितश्च विभासश्च सारंगसिखणसथा ।
 कल्याण इति पंचैते देशिकारस्य सूनवः ॥
 गौही पाही गुणकरी नांदरामकिया तथा ।
 गुंइकीति च पंचैताः श्रीरामेहिसमाभिताः ॥
 इयाश्च देवगांधारो माळवः शुद्धगौडकः ।
 कर्नाटवंगाल इति श्रीरामस्य तनुइयाः ॥
 माळवः श्रीअ देशाक्षी देवकी मधुमाचरी ।
 आदेरी चेति विख्याताः शुद्धनाडवरसिखः ॥
 जिजावंतश्च सारंगो नाडः कर्नाटकनाडः ।
 छाबानाडो हमीरादिर्नाडो नाडस्य सूनवः ॥
 खेलावही च कांधोजी सावेरी सुहवी तथा ।
 श्रीराक्षी चेति पंचैता नडनारायणसिखः ॥
 वास्तारगौडफेदाराः धंकराभरणशतः ।
 विद्यागद्वेति मुवा नडनारायणस्य च ॥
 अनैषां लक्षणं वदये सूर्याभरणपूर्वकम् ।
 पंद्रनेत्राणिडां संज्ञां शायतां लोकतः सुधीः ॥
 सचोनाडोऽयं च । अमतिगनिः सविद्धोऽरिः कपर्दी
 रक्तः इयामसिद्धी शिखरवसनो भस्मदेहविनेषः ।
 कंठे ह्यं वधानः अवपधुगलतो मुद्रिके पंद्रसूटो
 हंसभेदि प्रभाते विलसति शूपयो भैरवः शुद्धपूर्वः ॥

इति शुद्धनैक ।

सर्वाणि भूपजाख्या धनिरिगविद्युगा सत्रिकास्कारिधाभ्याम्
 दूर्वाश्यामा विभिन्नोत्तरचित्तनुर्दाहिमीपुष्पहस्ता ।
 मेघान्तर्वाप्यपुच्छ धवलसहचरी पूर्वमेराकजाताः
 पश्यन्ती गीतवर्त्मोपसि बहुधनदा धन्यधनासिद्धा सा ॥

इति धनानी ।

पद्मासीमेरुजाता स्वरसकलमुखा चादिगभ्यान्तपद्मा
 तन्वंगी चंद्रवक्त्रा कनकसमवतुः शैलवर्षा दधाना ।
 भाळे सिन्दूरविन्दुर्विकसितवदना सर्वशृंगारकाख्या
 सुखमती गीतमाना त्रिविहजनरता भैरवी सा प्रभाते ॥

इति भैरवी ।

भैरव्या मेरुजाता स्वरसकलरता सत्रिका चंद्रवक्त्रा
 तन्वंगी पद्मनेत्रा विदुलमुञ्जना मज्जनातंगयानी ।
 मंदंमंदं पदंगी बहुविधगणकैः शैथिली रक्तवस्त्रा
 बुद्धे शोभेश्वरानां विमलवरक्याः प्रार्थयन्ती सदा सा ॥

इति शैथिली ।

चंद्रास्या दीपकेशी त्वनलग्नविनिग्न सत्रिकास्कारिधाभ्याम्
 हेमाभा दीपेरूपा बहुविधकुसुमैर्शुषिता सिग्धनेत्रा ।
 मेघाडस्यामजाता सुगन्धिगुणवती रक्तवर्षा दधाना
 शेषद्वास्या सुपंती तुषि नृपदिगयाद् मारवी सा सर्वैव ॥

इति मारवी ।

सांपारोत्थासिगः स्यात्प्रथमगतिगनिर्वादिभ्यस्तपूष्णी
 तन्वंगी श्यामवर्णा करपूजसुकुल्य सर्वशृंगारमुखा ।
 रंभायाः कावनेषु मियविमल्यशोडध्यात् स्त्री सुकेशी
 गंधर्वैः स्तूपमाना विवरसकरुणा शम्भुदासावती सा ॥

इति आशावती ।

अस्मान्गः कण्ठशृंगी लज्जनसुखलतः शंखशुद्धे दधानः
 वादशाणे प्रहाळे कथिपतिसुखदावकमौलिः प्रमत्तः ।

वज्रालम्बानुवाची बहुतरवचनः किन्नरीवापमानः
पूर्वो धार्यतमभ्यस्तवदलविभुगानिर्भरवः पूर्ववामे ॥

इति वैरवः ।

सांझार्यवः प्रदीपः शुभितरललिनो मारवीनेलजातो
भाळे धने स विहुं कनकसमनिर्भं शुभवर्षं दधानः ।
वार्यवधंपनैत्री कुसुमभरक्षिणः पंकजाक्षो विलासी
कानी सांबूदहसः प्रतिदिनमुपसि प्रार्थकः संक्षिप्तवाम् ॥

इति शुद्धलितः ।

इवानं सांबूदहसं करधुवकुसुदं मारवीनेलजातं
पत्रि पत्रि सुरेक्षं विकसुधुवचनं वेणुकं पीतवस्त्रम् ।
लित्तानं कक्षपनैः क्षिरति सुसुकुटं काञ्चनंशार्कभासम्
गावंतीहृद्यं नाके सफलसुरधराः पंचमं सुवभाते ॥

इति पंचमः ।

सत्रिः संपूर्णकोशी द्विविधगतिगानिच्छाळहसः सुभार्थः
पुत्रे पैनाकपाणिर्बहुविभरभितैर्भूषणैः शोभमानः ।
गौरो दीर्घस्वरूपी सुधुवचनधरः सर्वलोकोपकारी
नित्यं वाच्यः सदाहर्निदि न च परतो भासि वामे सुपाण्याम् ॥

इति परकः ।

अंत्यो गद्य स्वरी सखिनवनगतिगौ सखिकाहृद्यम् पूर्वो
वामे पापी सुमार्त्तं शशपरमगिभां शुभवर्षं दधानः ।
बंगालः पानपार्थ विशदहनकजं सव्यहस्तामभागे
विद्वान्भंगीववेद्ं पठति च नितरां गृहदैः कंपभेदैः ॥

इति बंगालः । इति वैरवपरिवारः ।

अस्तिन्यामे भवेतां प्रथमगतिगनी सत्रिका आरिपोद्धरी
गौरांगः पीतवामा धनकुसुमचने कीडको दीलवाने ।
हिंदोलः स्त्रीसहायः कटकसुकुटमुक्त्तमहाकुंडलाह्वयः
प्रायःकाले वसंते विचरति चतुरो वामदेवाभिजातः ॥

इति हिंदोलः ।

जातीं मालारमेले निगरवि रहिता मादिमध्यांतरुपा
 नासामे स्वर्णपुष्पं कमलनयनयोः कज्जलं कंटमाळाम् ।
 मौक्तिक्यं भाळमध्ये वरलळतिलकं कंचने हस्तमूले
 रत्नं वस्त्रं दधाना एतवत्तमदा वाति भूषाळिका सा ॥

इति भूषाळी ।

स्वामारे स्वेच्छया या सुदुवरकचनैः श्रीहितावाळिपुंनै-
 श्चिदं वस्त्रं दधाना कुमुममुकजरी चामरैर्वीज्यमाना ।
 नानाशृंगारयुक्त्य मदनसहचरी श्रीमळांगी सुगौरी
 सायंपूर्णा विपद्मना हनळगतिमयी राजते सा बयाळी ॥

इति बयाळी ।

सम्ये हसो सुदंठी स्वपरकरतले ळालयुग्मे दधाना
 लितांगी चंदनारैः सुशवरपसना सर्वभूषाभिरुक्ता ।
 मौडा कांदूळवक्त्रा विकसितनयना मोहिनी मुक्तचूर्णा
 पूर्णामाशंखमध्या प्रथमगतिगनिस्त्रोडिका मावरेव ॥

इति त्रोटिका ।

जाया मौडस्य मेले वरिवरिरहिता मादिमध्यांतरुपाया
 गीरांगी पीतवस्त्रा मुगमदतिलकं भाळमध्ये दधाना ।
 हसो वीपैरुपाया सरसमधुरवाक्मुक्तकेशी कुंजरी
 श्रीकाळंकारयुक्त्य प्रथमवदधुरा मंजरी सा सदैव ॥

इति प्रथमवदधुरी ।

ह्यापलात्तरुप मेले प्रकटितसुतमुनीदिमध्यांतरपूर्णा
 गीरांगी मूर्ध्नि वैपी कनकमणिमयं कर्णपुष्पं दधाना ।
 श्रीद्वेषदृक्नेत्रा चक्रसुवनिवाचकवेद्याविकाह्या
 हाक्षा पीत्वा प्रभाते विळतति चतुरा पावनी त्रोटिका सा ॥

इति त्रोटि ।

जातो सिंदूरमेले स्वरसकलकुतः सत्रिशय्य प्रभाते
 स्वाराधे श्रीकमानो नवदळकुमुनामोदतुववाळिपुंनः ।

संपूजास्योक्तिगौरी रजिबलिसदृशो रत्नसखश्च सार्धं
योविद्धिः सर्वबाधारपरमसमहृदास्वयुक्तो बर्षतः ॥

इति बर्षतः ।

जातः कर्णोदमेले स्वरसकलरतः सत्रिकः पूर्णरूपः
शुभांगः पीतवासा मण्डिगणरचिते कुण्डले कर्मयोः स्तः ।
आश्ले मीळी किरीटं करतलकमलः कुंकुमालिसदेहः
शातर्षोत्पदः श्रमत्तो बुवजनसहितः सुहृद्वंगालकोऽश्री ॥

इति सुहृद्वंगालः ।

काकल्या चांशरेण प्रकटकरतनुः सत्रिकः पूर्णरूपः
इयानांगः पीतवासा मधुरतररत्नः कंधभेदैर्बिभ्रिषैः ।
कंठे रत्नैकमाळो विरचिसद्विलकः कुंकुमैर्भांडमण्ये
रागः इयानाधिधानस्त्वनवरत्नदः कामिनीनां विनोदे ॥

इति स्वामिः ।

कर्णोटाकपश्च मेले प्रकटवरतनुः पूर्णरूपसिखद्वजः
पद्मोक्षिः पद्मनेत्रः श्रवणयुगलतः कुण्डले द्वे वधानः ।
विधान्मीळी किरीटं बहुकुसुममयं कंठमाळी सुवन्त्रं
शातःकाशे चकालि इषल्लगमकवात् पीठसामंतरागः ॥

इति सामंतरागः ।

कामोदः कामरूपी भूतसुहृदकरः श्वेतवर्षं दधानः
कस्तूरीविद्युमालः कुसुमसुहृद्वजः कंठमाळ्यादिकाश्याः ।
बद्धा स श्रवणवाक्त्रं बुवजनसहितो वैत्रहस्तः प्रधापी
संपूर्णः सत्रिकोऽश्री विद्युगविगत्रिकश्चापराहे चकालि ॥

इति कामोदः । इति द्विदोष्यारिकारः

जालो पीराक्यवकवात् त्रिमल्लिमनिगताः सधिपूर्णांश्च राने
रत्नंगः पद्मनेत्रः सिलगममननो वासरोजस्य मित्रम् ।
कंठे सुकैकमाळो भूतसुहृदशिराधिप्रवासाः सखज्ञो
सम्बद्धे योषसंघे सुललितशिशिरे देशिकारश्चकालि ॥

इति देशिकारः ।

पूर्वेन्द्रास्या मुद्रुक्तमगितरलगाडा नीलवर्णं दधाना
 कूर्पासं रक्तवर्णं करन्तरणसुमे वंरुणे नूपुरी च ।
 रामकी चंचलाक्षी विमलसरगिरं चारदन्वी विदम्बा
 शृंगारारुखा त्रिपङ्खा त्वनलनक्षिगनी राजते सर्वदेव ॥

इति रामकी ।

रामकीमेळदद्या निगपरिरहिता बापि मारांतमभ्या
 तन्वंनी इयामकर्णा किळुडितककरी सन्वदसे मुदंडी ।
 तांबूलाख्या प्रगल्भाभरदृढनिता कक्षभूषाधिकाख्या
 नासायां पीतमुक्ता बहुमतिवह्वली क्षीभते पूर्व्यामे ॥

इति वधुली ।

भंजिभद्रे मद्रिगाळां भवणसुमलतः कुण्डले चंडमाळां
 कूर्पासं ह्युभवर्णं चरणकरसुमे नूपुरी कंकणे च ।
 आर्द्रगन्ध पपीपी मुद्रमुकरकले वडवं संदधाना
 मांधारांतेंदुमीसखिसनयरिरपा सर्वदा वासि देशी ॥

इति देशी ।

नासाये श्रीलवाहं जलजडुरिलकैशी कुण्डले शोचयोर्द्वे
 चोळि क्षीर्मुभवर्णं शिष्टुविपुत्रिलकं चांजनं नेत्रयोश्च ।
 हस्तद्वन्द्वे मुक्तापञ्चलभनिचर्यं मूर्ध्नि वेणीं दधाना
 देशीमेले कचिद्धा च सकलतन्वतीकिसा चापरण्डे ॥

॥ इति वयतलीः ॥

संधते हस्तमूले करिरद्वलवान्धंशिमंजीरसुगमं
 नासाये हेममुष्पं कनकसमनिभं कंचुपी रक्तवस्त्रम् ।
 विन्धोद्वी रक्तवर्णा विचनुररचिता मुक्तकण्ठवसा च
 रामकीमेळसौवयात्रिसमपरिरसौ सुर्जेरीयं प्रभाते ॥

॥ इति पुर्जेरी ॥

देशी मेले प्रजातः स्वरसकलसुतो धत्रिकभंचलाक्षी
 हसे पद्यां दधानाः ह्युचिबलनरतः त्रिदृशृंगारसर्कः ।

सुग्धकीर्णवामलाक्षो हसति सकपटं पूर्वोत्तम्बुलवचः
 फानी कामावधारः कुटिलमुकुलिको भाति वृष्टः प्रभाते ॥
 इति लडितः ।

गौरांगः कंकजाक्षः सुशबरवचनो भासकाशनीरविन्दु-
 मश्रीकान्भूवकण्ठअतुरवरगिरि कीरमध्यापयन्वः ।
 मेढे तातम जातस्वधिकप्रथमभः सनिभोऽपः लडोऽसी
 स्वेच्छामाभी प्रभाते वदति च पवितां श्रीविभासाकपरागः ॥
 इति विभासाः ।

इचामांगः पीतवासाः प्रवळतरनदाशोकवकण्ठजहसो
 वापैः शार्ङ्गेण पूर्वैश्चुरविदुधिकदिसाहर्मणो भूषवाक्यः ।
 गांधारो वेद्यः स्युर्गुणगतिमनिधाः पश्यो मुक्षिचङ्गः
 संवूर्ध्वापराङ्गे प्रचरति चतुरो धीरसारंगरागः ॥
 इति सारंगः ।

देशीकान्मेळजातशिविधिसमयसः पूर्णरूपोत्तिगौरः
 कण्ठे पीतेवमाळो भुनक्तुकुटशिराश्विदवासाश्च रम्बः ।
 पुष्पश्रीकन्दुरसो भुवजनसहितो मम्मथावन्दकर्ता
 सुंगारी पणवकीर्णां स तरुवरवचः शोभते सायमेवः ॥
 इति रम्बः ।

सत्रिः पूर्णो द्विनेयाशिवमरिगमनी राजहृदैः सनेषो
 गौरसांभुलवचः शिववरवसनः कण्ठरत्नकवालाः ।
 कंकजाक्षः लभमूर्द्धोभयचरणसुयो रत्नसिदासनस्थः
 कल्याणोवम्भानाथः परितनसहितो राजवेडली दिनान्ते ॥
 इति कल्याणः ।
 इति वैशिकरागविद्यः ।

सुंगारी सुंदरः सूर्यपुत्रवदनजः कण्ठकक्षप्रमाळः
 श्रीरागः शोतवासाः प्रथमगतिगता वैषयोभिर्नेनी स्युः ।

आरोहे वैदसोऽस्यवगमधगजः सत्रिपूर्वोऽत्र गौरी
श्रीभ्यो सार्वं सुनृत्ये विजसवि सरसं हसलमादिपद्याः ॥

इति श्रीराजः ।

रामश्रीमेलजाया भवपरिरहिता सत्रिका षोडशाह्वया
त्रिंशं वक्ष्ये दधाना करभुजकमला कर्णेनेत्रा मुकेशी ।
शैत्री मुद्रा निपूर्वा वरकचनपुरी कर्पटीविद्युत्सार्वं
संकीर्तनी दिनान्ते चतुररत्निकला गौरदेहा तु गौडी ॥
इति गौडी ।

गौडीमैले सुलभा प्रथमसुगतरतिस्त्रकमाः फंकजाक्षी
भर्तुः संवापहंवी स्मितविभ्रुवदना गीतवृत्ताभिसखा ।
गौरांगी मुकुटवला तरुगतमदोन्मत्तमालंगतयानी
शृंगारालया हि पात्री भुवजवहूदवानंदिनी वासराते ॥
इति पात्री ।

सुर्जशीमेलजाया स्फुरिततरणया पादिमध्वांतपूर्वा
षष्ठोद्गारापलाक्षी सिककरवसना रत्नहूर्वांसिका वा ।
नानाशृंगारभूष्या सुदुमधुवचना इयामलंगी सुवन्धी
भर्तुः संकेतकं सद्भिमलमुगफरी कामिनी वाति सावम् ॥
इति सुगफरी ।

संपूर्वा सत्रिका वा सुगविभ्रुनिगा किलरीवाद्यह्वया
हवामांगी क्षीर्णेया गुरुजलजगणैः फंटमातादिभूष्या ।
मध्ये सद्भुजवला वरजजगमनी सर्वकूर्वासुचरा
बभ्रुं सार्वं प्रयाति त्रिवचरितगुणं नादरामक्रिया सा ॥
इति नादरामिका ।

सुर्जशीमेलजाया त्रिवपरिरहिता सत्रिका नीलवला
गौरी मुकुटवला वा नवनवरचिता कामसंकेतसंख्या ।
नीपच्छावोषविष्टा विमलकरतले पद्मपत्रं दधाना
गुणदक्षी भासिनी सा त्रिवचमपदवी श्रेष्ठपंगी प्रभाते ॥
इति सुवन्धी ।

नृत्ताभक्तः सहिष्णुर्नृनुगतिसनिः सादिमध्यांतपूर्णे
 बहोद्वारं सुरजं मुकुटकमुकुटं विजयकं दधानः ।
 गौरः काशी मुदको मदनमदनरत्नंदनाक्षितदेहः
 पुष्पाणां कन्दुहस्तो विचरति चतुरः कासदूतः सदाऽसौ ॥
 इति टका ।

गोपारो देवपूर्वस्वपनछनतिगतिः सत्रिकः पूर्णरूपो
 नैरन्तर्यं अकास्ति प्रथमगतिरिधो रत्नसिद्धामनलाः ।
 इन्द्राद्यैः स्यमानो रत्नपतिरसिद्धादनाक्षितदेहः
 शुभं बलं दधानः करदूतकुमुदः सर्वभूषाभिमुक्तः ॥
 इति देवगोपारः ।

गौडीमेले मुजातो रिपुपरिरहितो वा निमध्यांतपूर्णे
 बीरः शंभारविहो बरदुकहचिन्ना सूसडीकस्य विजम् ।
 पद्मास्यः पद्मनेत्रः सितवरबसनः कण्ठनाडादिभूषः
 सायंकाले सभायां प्रकटति चतुरो मालको रानराजः ॥
 इति मालकः ।

शुंडकीमेलजातो रत्नपतिरहितो न्यादिमध्यांतकोऽप्यः
 कौसुंभी केसरानां विमलजलकनैधिरितं श्वेतवासाः ।
 काश्मीरस्त्रोर्ध्वपुंडः सुरभितसुतनुः कण्ठकंजाक्षमालः
 साम्पूडास्त्रो दिनान्ते हरिभजनपरः शोभते शुद्धगौरः ॥
 इति शुद्धगौरः ।

बंगालान्तश्चकर्माड इति रिरहितो सादिमध्यान्तको शो
 गौडीसम्बेडभूतः कमलकरतले पुष्पपट्टिं दधानः ।
 गौराङ्गः शुद्धवासाः कटककुकुटके पुष्पकेयूरकालवः
 कौसुम्भोष्णीषधारी परिजनसहितो कालि पूर्वाह्नकाले ॥
 इति कर्माटवृद्धः ॥ इति श्रीरामचरितारः ।

ईशानास्याभितातद्विगतिगतिरिचः सविपूर्गः सपीरो
 रक्षकः कञ्जनेत्रः सिततरवसनः कण्ठमालादिषाण्डः ।
 पापी सङ्घः प्रतापी सितवचनपरः क्षिप्रगम्भीरनादः
 संध्याकां राजमार्गे शरदि ह्यगती राजने शुद्धनाटः ॥
 इति शुद्धनाटः ।

जाता श्रीरागमेले नवगिरिरचिता सादिसव्यान्विकाया
 श्रीसपदापद्मोन्नी कुमुदसुवसनं संदधाना शुभाङ्गी ।
 श्रीदेपलंग्यवाक्यैः शिवमुपहसती मातृवती मुनन्वी
 चक्रीच्छेपावकथैश्चपलकरतलाह्वाम्बती सा शदैव ॥ ॥
 इति मङ्गली ।

गांधाराशन्तमथ्या गुणगतिरिनिगा वैवतद्विर्गतिपरं
 साम्बुलास्वांगनाशी कनकमणितयैभूपयैभूषिकाङ्गी ।
 नारायणवंगलया कुमुदसुवसती कंपुकी विक्रमशा
 देशाङ्गी राजकन्या प्रतिदिनमुपसि मेळते महपुत्रम् ॥
 इति देशाङ्गी ।

गौरी श्रीहोमलंगी कजसुपुलकृचा चिचहूर्पासवशा
 सर्वांगे भूपह्मालया सुदुतरवचना शाकपूर्वा प्रगतभा ।
 वेलापश्येकमेलाधिचदिधुनतिना सत्रिका वा पहीना
 देवपुत्रि देवकन्या बहुचतुरजरा रामतेऽङ्गीऽन्तयामे
 । इति देवकी ॥

मुग्धा गौरी विचित्राम्बररचितकलुः सर्वेशंगारकुचा
 माधवीसारिधा वा द्विगतिगतरिधा वद्विगल्लतगा च ।
 भूरेखाचापकर्त्री सुगतिशुनयना तीप्रनेत्राववाला
 भर्तुर्गेहे तक्षीधिः सहजरमधुनापयुवः संवयानि ॥
 इति मधुनापयी ।

चन्द्रद्विर्गताः सुर्गरिनय इह तु क्षिप्रमेवा प्रगल्भा
 इवामाभीरी त्रिपदा सुदुवचनपरा मूर्ध्नि बेनी दधाना ।

सुदंगी नीलवस्त्रा सुदुग्धविलसद्दिहुमास्त्रिभुव
 सासंकात्वा हि सायं रसपतिनिन्दे रासबंधे रमन्ती ॥
 ह्यासीरी ।

श्रीरामस्यैव मेलाद्रिधविभुगच्छिकः सादिमभ्यंतकोऽसौ
 इयामांगः पीतवासा विरचितविलसकः कुंकुमैर्भास्वमभ्ये ।
 कण्ठे रत्नैकमण्डो ललितसुसुरलीवाचमानसिभंगी
 शृङ्गारी भासि सायं सुसुमदारहितः श्रीतिजायंतरागः ॥
 इति विनायकः ।

गौरसारूपवर्णः करपुतकुलितः संभृतायंगरुचः
 कण्ठे मौक्तिकमालः परिजनसहितः सर्वकिर्त्तारवसः ।
 शृङ्गाराख्यः सुकामी सुदुवचनपटः पद्ममध्यादिकाख्यः
 पीतः केदारमेले दिनपतिविरलौ भासि सासंगनाटः ॥
 इति शालेननाटः ।

शृङ्गारी पीतवस्त्रः कटककुटुटविहासनपद्मवपुषो
 वीर्यंतः श्रीकुमेनी सुदृढभिमदकः पूर्वजागेशरीटः ।
त्रिभुवैकलियाः रघुः सररिधानवः केकिष्ण्टाभकोऽसौ
 न्यासंकांशोऽरिषो वा विलसति विपसातेऽपि कर्णाटरागः ॥
 इति कर्णाटरागः ।

कर्णाटस्यप्रमोदकटित्तसुतगुरुत्वादिनभ्यांशपद्मः
 कण्ठे हारः सरलः सितवसनहविः पाटल्लेष्णीपयारी ।
 गौरांगो रक्तनेत्रः सङ्घरचहुभिर्डीरिशृंगारवानवः
 छाद्यानाटो दिवान्ते पद्मसति पधिकान् दुष्यसत्केदुहसः ॥
 इति छाद्यानाटः ।

संपूर्णो द्विगौरी रिस्वतलगतितिनियः समहन्पासकांशः
 शृङ्गारी वीर्यनाथः सितपरशदलः कंदुसुदपद्मसः ।

शौरस्त्याम्बुलवन्तः कुमुदधरमुद्गद् रक्तवधः प्रतापी
 चेतः सीमंतिनीनामनुसरति ह्मीरादिनाडो हि साधम् ॥
 इति ह्मीरनाडः ॥ इति मुद्गकान्तनिधाः ।

सुरवल्लीसंगतो द्विर्गिरिगिरिवन्तः पूर्वसाधंउमण्डो
 कटानीकवन्तः शिशिनकुलनटी नर्वको भूचनाड्यः ।
 इषामांगः पीतवधः करभूतचपलाकांतिलवृद्धो इषावाग्
 प्रादृक्काले तुनां शं प्रकटयति सदा नहुनाराधनोऽयम् ॥
 इति नहुनाराधनः ।

वितां वितां वितांवामिति मृदुमुदजं वाद्यमाना सुतन्वी
 सृंगाराह्या सुगौरी कमलवसनकिर्धोरकूर्धसयुक्ता ।
 श्रीवा वेलावली क्षोषसि निजमधुमाधव्यक्षेत्रसाराया
 धारंतांशारिषा वा सरप्रदमुता सत्कुर्यातीसहाया ॥
 इति वेलावली ।

काम्बोजी मोहिनी वा द्विगलियानिरीषा सञ्जिकाह्या निमर वा
 गौरी वाम्बुलवन्ता कुमुदधरसुतं कंचुकी चादधाना ।
 कस्तूरीबिन्दुभाळा कनकमणिमयैर्मूर्धनैर्मूर्ध्नितांती
 सर्पायांजिः सक्षीभ्यामुपसि विजयती किञ्चरीचापहृष्टा ॥
 इति कम्बोजी ।

धार्दनांशु सभा वा नवनहुनगतिव्यात्र धांतवी रिन्वी सः
 कस्तूरीबिन्दुभाळा सुनशिष्टुनवना चंद्रवन्ता सुतन्वी ।
 सावेरी हारकण्ठ्य सुसचरवसना पीतकूर्धसयुक्ता
 ब्रह्माह्या इषान्नवर्षां वरमाजगमना सञ्जिता साधयेति ॥
 इति सावेरी ।

तन्वी इषामा सृगाधी वरकनकसुखी पीतवधं इषाया
 प्रीक्षा सम्मूर्ति वेपी द्विजवरगमना कंचुकी कचुरी च ।

वभ्रवेभद्वास्वयुग्य दशरसरचिता चामरैर्वीज्यमाना
 सावेरीमेळयुक्ता ह्युपसि तु सुहृषी सत्रिका पूर्वोरुचा ॥
 इति सुहृषी ।

सावेरीमेळरत्न स्वरसफळयुक्ता सत्रिका सौरिणी वा
 विजं वक्षं दधाना कठिनदुष्यते कंचुकी मेचकी च ।
 गीरंगी पंकजाक्षी हिमकरचदना दाडिमीषीजद्व्या
 चायं इंगारपूर्णा मदनसहचरी यानि सौराष्ट्रिका सा ॥
 इति सौराष्ट्री ।

सावेरीमेळजातः सपपरिरक्षितो भ्रमहन्पासकांशः
 इयामः पीतान्वरो यो मदनपरिवितः कण्ठमालादिकाश्वः ।
 विष्णुभेषानिगर्जेरुदितक्षिप्रदिपात्रवेयन्कीर्षपक्ष्मा
 धारासीजन्ममित्रोभ्युपसि मलहरो भाति मलहाररागः ॥
 इति मलहारः ।

संको मलहारमेते स्वरसफळयुगो वैजतांशप्रदान्त्यः
 इयामांगः संसमुक्तावलिचिजगलो भस्ममालः किरावा ।
 रंभापथं च सौहौ धरति कटिवते बर्हिषां बर्हिजालम्
 भक्तः क्षम्भोः प्रभाते सुकरशरथनु राजते गौडरागः
 इति गौडरागः ।

सव्ये दण्डं विशूलं लपरकरतले शुभ्रवर्षं दधानो
 भस्मांगो रक्तनेत्रो विमलसुजदिलो डीपिचर्भोचविष्टः ।
 नासाधे त्यक्तदृष्टिर्गिरिस्तजपमना वेष्टितः शिष्यवर्गैः
 केदारो वारिषोत्थि विविधनिःसुहृषीमेळजातो निशीवे ॥
 इति केदारः ।

गौरी रत्नवरोऽसौ गुरुजलजवरभेषिकण्ठः सुरूपी
 दृग्गारी वक्षपंकेर्वरचितसुतनुर्भासभसौकमुद्रः ।

शुक्लारम्भप्रियो मुद्रितसुगमकवचान् शंकराभूकयाप्यः
 प्रातः साद्यंतमप्यः प्रचरति मञ्जुनाथप्यशेषस्वरक्षः ॥
 इति शंकरामर्या ।

शौरः सुशेखरस्यः सुरभित्तुलतुर्दसाखान्भूतधारी
 वामी पुष्पेककथा विरद्विजयमगोवेधकः शत्रिकल्लयः ।
 पंपालातीसुभूषीविरचितसुहृदः कण्ठमन्थे सुमासः
 शार्ङ्ग केदारमेकैत्र उपविष्टसते यो विद्वादिर्गदः काल् ॥
 ॥ इति शिल्पकः ॥ इति कल्याणमन्त्रविदाः ॥

अनंतराम्याः संख्ये वाद्यादेशननाभिताः ।
 लोषाद्गुराणाः सुकृष्टांते वे च तद्विदैः ॥
 इति एतद्व्यमणि ।

॥ इति पापनाशा समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥

रागमाला ।

पुण्डरीकविठ्ठलविरचिता ।

प्रकाशक,

भालचंद्र सीताराम सुकथनकर, एम. ए.

सन १९१४.

(सर्वे हक संपादन आदेश.)

रागमाला ।

पुण्डरीकविट्ठलविरचिता ।

नारायण गोविन्द रातांजनकर इत्यभिधेन

वशा

गणपतराव गोपाळराव बर्वे इत्याह्वयेन
यथासति परिशोधिता ।

सा य

मुद्रणायाम्

भालचंद्रशर्मा

निर्मलदासमुद्रणालये रामचंद्र चण्डीत शेखेद्वारा
मुद्रित्वा प्रकाशयति नीता ।

शक १८२५ वन १९१४-

मूल्यं ४ आणकाः ।

Printed by H. Y. Shedge, at the Shreeya-Sagar Press,
23, Kothari Lane, Bombay.

Published by Balramdas Shyam Sahasrabudhe
Wakabwar, — Bombay.

श्रीगुंडरीकविद्वलविरचिन

रागमाला.

—

कल्पार्थं बहुलं देशी वसंतं ललितं सुरे ।
 नटनाराचनं वदे श्रीसारंगविभासकम् ॥
 विदुषेन समुद्युत सारं संधार्यनिर्षयान् ।
 श्रीमत्कण्ठमुत्तमं क्लृप्तं रागमालिका ॥
 रागोद्भूतनादस्य भेदाभादीं वदाम्यहम् ।
 मन्वे युक्ते विवक्ष्यतामा हृत्वि वद्धि मनोऽनिलः ॥
 त्रेरपत्नितरे प्राप्यनिलओर्ध्वेकमाचरम् ।
 नामित्प्रकाशोर्ध्वेष्वाविर्बोधयति भवित् ॥
 नादोऽभियुक्तमसूत्रमथ पुष्टोऽपुष्टश्च कृत्रिमः ।
 र्वचक्षुषा इति वन्देऽसौ चतुर्थो स्वचहारसः ॥
 स्वचहारे तप्तौ त्रैपा हृदि मंज्ञोऽभिधीयते ।
 कंठे मन्वे मूर्ध्नि तारो द्विगुणश्रोत्ररोचरः ॥
 वीरे तु मंज्ञस्वार्थं स्याद्-नागके तद्वचक्षुषः ।
 मंज्ञादिविषयं स्वार्थं स्वचहारेऽभिधीयते ॥
 देतवो नादभेदस्य तिर्यक् सच्छिद्रनादिकाः ।
 द्वाविंशतिः प्रसिद्धानं सौचानाकारकमाम् ॥
 काञ्चुपूरगतसारसचारम्भूतरोचरम् ।
 मन्धर्षत्पुषोचरताः श्रुतयः आच्यमाचनः ॥
 रागादिस्वचहाराय ताम्भु सत्र ताराः सिद्धाः ।
 चतुर्षु कृष्णश्रींश्च गांधारो मन्धमसंधा ॥
 र्वचमो वैद्यतआय निवाद्भेत्तुक्ताम् ।
 तेषां संज्ञाः सरिगमपधनीत्यपरा मताः ॥

- वेदावस्थां कद्रुविषु ययोदर्यां कुटी मतः ।
 रामवृक्षां च विड्यां च द्राविड्यां च कुटी क्रमान् ॥
 पश्चादीनां सिन्धिः प्रोक्ता प्रथमा मरुतादिभिः ।
 असपाः पूर्वपूर्वांस्तैः सेचरंत्पुनरोत्तरम् ॥
 त्रिष्विष्यतीले अत्येकं याति गज्य चतुर्विधीः ।
 दधद्रागोचयोगः स्वायत्तद्विन्हायतिर्भवेत् ॥
 मन्वोर्नदी द्वितीये चांतरकायतिर्नदी स्फुटी ।
 पंचम्यद्रादही पट्टी तथा वैभोनादिशतिः ॥
 अतश्चः क्षुत्तयक्षैता रामाद्यैरजयोत्तराः ।
 दोषा अद्यादक्षैव स्तुः कुत्तयः सारवोषकाः ॥
 न्यूनाधिककमतिष्ठा मंडूतारस्वरा यदि ।
 न रागादतिष्ठाः सर्वे स्पष्टता मध्यमज्ञके ॥
 चतुर्विधाः स्वरा वादी संवादी च विद्याद्यपि ।
 अनुवादी तु वादी तु प्रयोगे बहुलः स्वरः ॥
 शंसाः स्वाधीदिचर्वाभो रामोत्पादनहेतुकाः ।
 सुवयो द्राक्षाष्टी वा ययोर्दंतरगोचराः ॥
 मियःसंवादिनी नौ लो गत्तादेव विभागतः ।
 एकद्रुत्तरौ यो की ली मियत्र विवादिनी ॥
 शेषाथामनुवादिखं शेषमन्वर्थतः क्रमान् ।
 कचिदंशः कचिन्वातः कचिन्वागस्वरस्तथा ॥
 तद्यद्रुत्तानुसारेण रामेषु मह्यं मतः ।
 नीतादिनिपकमात्रः स्वरो मह् इतीरितः ॥
 प्रयोगे बहुलौदशः स्वात्प्राम्भो गीतिसमाहितम् ।
 विद्यादीं वानपन्वाभो विद्यादीं हेदुलन्नुद्गुः ॥
 सर्वत्र रामलस्वेते स्वरश्लेश भवेति हि ।
 पद्मः सर्वत्र रामोच महो हि विद्यतादयः ॥

कर्ममायाः प्रबोधा ये रसदाधिकवाह्ये क्वराः ।
 अशेषा मूर्च्छनाः शोकाः पद्मस्थाने गुनीश्वरैः ॥
 पद्मस्थाने शिवैर्न्याये रजस्वाद्या इति स्मृताः ।
 हृतिः कुलिशतो लज्जजगोऽनुरगनन्वनिः ॥
 भाविदीप्तः श्लेषिचिर्त्तं स्वतो रंजयति स्वरः ।
 स्वरानां निचयो श्यामो मूर्च्छनादिभ्रमाश्रितः ॥
 भरतेनोदितो शास्त्रे शामी ह्यौ पद्ममण्डलौ ।
 पद्मजगामः पंचमे तु सप्तदशवां ह्यौ स्थिते ॥
 स्वरेऽस्मिन् पंचमे किं तु षोडशीं हृतिमाश्रिते ।
 सदैव नम्यमग्रामः सोऽथ रागे न दृश्यते ॥
 पद्मजगामान् सिंहान्द्यामान् सर्वे वाप्येति गणकदाः ।
 तस्मान्मुखावधमः पद्मजगाम एव न गच्छमः ॥
 क्लमस्तस्यस्वरारोहावरोहा मूर्च्छना मता ।
 ताः सप्त मध्यपद्मेन मूर्च्छनारन्वतेऽस्मिन् ॥
 अथस्तनैर्निपादाद्यैः पद्मस्थानशिवैः जगाम् ।
 पठन्वा मूर्च्छनाः सादीश्वरूर्ध्वं सारयेत्कृत्वा ॥
 कस्यां वाचविधः पद्मस्थानविक्रयेव मूर्च्छना ।
 श्लाघा चोत्तरमंडा च रजवी चोत्तरायवा ॥
 सुदृषद्गता मत्सरीहृदाश्चक्रंवाभिरुता ।
 नामान्पेक्षानि मुनिनिर्मूर्च्छनानां यथाकथम् ॥
 गौरीपद्मोत्तरास्तु वाटवीपुत्रीविकृताः ।
 पद्मश्वरैः पाहयाः शोकास्तपीडिताः पञ्चभिः स्वरैः ॥
 सुदृष्टाना इति कथाताः पूर्वोक्तानकिन्वालयताः ।
 अथेतिप्रह्लादं च द्विषा तानकिपा मयेत् ॥
 प्रपेक्षः परसाहस्यनीपल्लवर्षस्तु निमद्गः ।
 व्युत्कृमात्कूटवानाः स्तुः पूर्वोपूर्णाः पुरोधिताः ॥

इति नन्दस्थानश्रुतिस्वप्नेर्न्यायान्तः ।

कंचित्कमं विहित्वापौ पूर्वपूर्वः परात्पुः ।
 स्वरः व्याप्यः स चेदमे तत्तत्पूर्वस्वरो भवेत् ॥
 प्रसारो नामतः कार्यः पुरस्तत्परिवर्तितः ।
 मूलकमकमाद्युष्टे शिष्टान् प्रसार ईदृशः ॥
 कमात्पूर्वस्वरत्वाद्गुण्युपात्त्यादिस्वरत्वञ्चिन् ।
 यन्त्यादयोपे विहित्वेत्कृतं त्वत्त्वा कमे भवेत् ॥
 यदैकस्वरतन्मध्येषोऽन्तवारा तयोऽन्वया ।
 माहाप्रसारक इति विद्वेतेन प्रकीर्तितः ॥

इति प्रसारः ।

अंकानेकांकारान् सप्तान्स्थान्पिहित्वैरुच्यमान् ।
 कर्त्तव्यं पूर्व विद्वन्प्राप्तु पूर्वेषां च परंपरम् ॥
 एकस्वरादिज्ञानानां संक्षेपं व्याचष्टे गुरुदम् ।

इति संख्या ।

मूर्च्छनांतरस्वरत्वांकाः प्रभाकैः पातयेत्तु तान् ॥
 शेषान्वाक्यात्पूर्वस्वरत्वाकैरेवैवाहजनसम्भवेः ।
 कमेव पातयेद्येनाहनिस्त्वावतिथः स्वरः ॥
 इत्येवमावतः किं तु कोपि पूर्वस्विकः स्वरः ।
 स्वादिद्वितीयान्नयनं नष्टसिद्धिर्भवेत्तदा ॥

इति नष्टं ।

तदुच्यतेयता वैक्यास्तान्प्रमाद्वेषु पातयेत् ।
 शिष्ट उदितसिद्धिः स्वादित्यभाषत विद्वलः ॥

इत्युदितम् ।

गानत्रियोरुच्यते कर्त्तव्यं स चतुर्था निरुपितः ।
 स्वात्वारोऽन्वरोही च संचारीत्यथ सङ्क्षयम् ॥
 क्लिप्ता क्लिप्ता प्रयोगः स्वादेकस्वीव स्वरस्य यः ।
 रागादित्यवतारेषु स्थायी वर्णः स उच्यते ॥
 आरोहन्ति स्वरा वय पारोही स प्रकीर्तितः ।
 वय वैवाचरोहन्ति सोऽरोहीति गण्यते ॥

एतेषां सिद्धसाहस्यैः संचारी परिशीलितः ।

इति सर्गः ।

विशिष्टवर्णसंदर्भमालंकारं प्रचक्षते ॥
 कस्य भेदा बहुलराजाय स्वायीगतान्भुवे ।
 एवामाशंसयोरेकाः स्वरासे स्वादिधि स्थिताः ॥
 मंडादिश्चाथ मंडाशो मंडाशंसाद्वयस्तः ।
 मंडुमभ्याभिधः पञ्जाशंचनः कमरेचिह्नः ॥
 साविचयेनताः पंचालंकाराः परिशीलिताः ।
 विसीर्यैः सज्जिकर्षेभ्य प्रैशः प्रच्छादनस्तः ॥
 आक्षिप्तचिदुत्सिन्हाः सप्त चारोदिधि स्थिताः ।
 प्रसादः प्राक्तुसोत्क्षेपौ परिवर्षोद्गाहिती ततः ॥
 निःकृजितौ रेचिगण्य सप्ततितः कमरेजितौ ।
 हावमस्तत्र हुंकारः उभेनः संचारिकर्षेणः ॥
 अपोद्ग्रा कनारैचामथ लघुणमुत्पले ।
 मंडुप्रकरणेऽथ स्वान् मूर्च्छना प्रथमः स्वरः ॥
 न एव द्विगुणस्तारः पंचमो सभ्य उत्पले ।
 डिपौ मंडौ विदुक्षिरास्तारो रेखाक्षिप्य भवेत् ॥
 मंडुमभ्यास्यरे तारे मंडादिः कथितो यथा संपन्न ।
 गतैल्लोभ्ये तु मंडान्तः । संपन्नं । मंडुयोर्भयमे पुनः ॥
 तारे च मंडापंतः स्वान् । संसृतं । तारयोर्भयमे पुनः ।
 मंडे च मध्यमभ्यासप्रसंगेकारविधौ विदुः ॥ संसृतं ॥
 आयान्ते मूर्च्छनादिभ्येत् स्वरो मध्ये द्वितीयकः ।
 कैका कलाऽव चेन्मध्ये दुर्बीमे च चतुर्थके ॥
 सा द्वितीयापंचमयाथास्वयोत्तक्षेपकलावरा ।
 एवं कलात्रयेषोत्तोऽलंकारः कमरेचिह्नः ॥

संसृतं । संमगसं । संपपनिर्सं ॥

इति सावित्रालंकारः ॥

सूर्धनादेः स्वरास्यत्र कमेलारोहणं भवेत् ।

स्थित्वा त्वित्वा स्वरैर्दीर्घैः स विसीर्षोऽभिधीयते ॥

सारीणामाधात्री ॥

ह्रस्वैः स्वरैः सभिरुर्धो द्विद्विरुर्धोऽनिरुर्धैः ।

रास रिदि व्य मम पप थथ निति

स्वरद्वयं समुच्चार्य पूर्वपूर्वद्वयं परम् ॥

वदादोलितमारोहे वेस्तास्यः कश्चितो कथा ।

सरी रिगा गमा मप पथा कमी निसा

विसाराणा कलाते च पूर्वपूर्वो वदादिमा ॥

कला च तिरवरे यत्र तदा प्रच्छादनाभिधः ।

सरिगा गमप पथनि ॥

एकातरं स्वरद्वयं तादृक्पूर्वद्वयं परम् ॥

कमाद्दीर्घादि यदा यदाऽऽक्षिप्तः प्रच्छद्यते ।

सम गप वनि ॥

पूर्वमवरे त्रिह्रस्वार्थं सङ्कलत्परकं स्वरम् ॥

सर्वं यमं क्रमान् कुर्वन्मारोहे विदुमंशकः ।

ससमरि रिरिरिग गमगम मममप पपपथ थथथनि नितिनिर्ल

यथैकोत्तरद्वयाभिराहुतिभिर्द्वीरिताः ॥

आकच्छते स्वराः प्राह ह्रस्वितं तं सुनीश्वराः ।

भा रिरी गमगा ममममा पपपपथा पथपथपथ नितिनिदिनितिनी

आरोहणे क्रमादेवेत्यत्र पाठ्यपरोक्षिणि ॥ इति आरोहणपरोक्षलंकाराः ॥

पूर्वपूर्वैः परस्पोर्धोपस्थाद्यन्वित्येते स्वरः ।

यदा यदा च प्रसादं तस्माद् वीर्यो ज्ञुतिः ॥

सुरिस रिगदि गमन मपम पपप पथिप निमनि

कला गता गलपती द्विस्वरैरैपदानतः ।

यत्रान्वास्तादृशः स स्यादमाश्रुतः परिकीर्तितः ॥

सरिरिस रिगदि गमन मपम पपपप पथिप निमनि

त्रिस्वरैश्चेत्कला पूर्वपूर्वस्वातोर्ध्वसंकरीः ।

कदाचोच्छेषकाल्यः प्रसिद्धो गानवेदिनाम् ॥

सरिस रिगम गमन मपप पथिप निमनि

स्वरं द्वितीयमुच्छ्रित्वा त्रिस्वराद्या कला यदि ।

त्यक्त्वादारभ्य कादशषोडशस्तदा करिष्येकः ॥

सगन रिगम मपप मपनि

कलायां त्रिस्वरान्तिवाचकैकं पराः कलाः ।

चतैकैकोच्छ्रिता गीता उद्गुहाद्विस्तु मः ॥

सरिरि रिगम गमन मपप पथिप निमनि

प्रसादस्य कलां गीता सत्कलायास्तृतीयकं ।

गन्वाचगानाद्भवति निःशुक्तिवचनामकः ॥

सरिसगस रिगदिगदि गमनपय मपमपम पपपनिप

त्रासस्वरं द्वितीयं च तृतीयं च द्वितीयकं ।

पुनः कमात्सरांश्वीथ गीतया वैककला यदि ॥

एवं कलापदकं च सत्त्वाऽश्वी रेचिपः स्मृतः ।

सरिरिसरिस रिगमदिगम गमपमगमप मपपमपप पथिपपपनि

पथिपपपनिमिसा

कलां प्रमुष्य मंडादेर्द्विकोर्ध्वस्वरान्तिनाम् ॥

अवहस्येन वेदेप स्वसिताद्व्यस्तदा भवेत् ।

सरीगलसरीगसा रिगमपक्षमपरी गमपक्षमपक्ष मपक्षनिनिपक्षम
पक्षनिसाधनिप.

यथासौ कम श्रुतः कलाद्वित्रिचतुःखराः ॥

आद्यस्वरान्तामित्यः स्तुष्टितीशायाद्व्यस्तथा ।

सरिसरिगसरिगम रिगसिगसरिगमप गमगमपक्षमपक्ष मपक्षमपक्षमपक्षनि
पक्षमपक्षनिपक्षनिसा

द्विकला यदि मन्द्रान्ता मन्द्रादेः स्तुः कलास्तथा ॥

रंजिताख्यो भवेदेव प्रसिद्धो गान्धेदिनाम् ।

मगरिसगरिसा रिगगरिमगरी गपमगपमगा मपक्षमपक्षम
पनिपक्षनिपथा.

हाद्यन्ते तु मन्द्रान्ता मन्द्रादेस्तु कल्य मताः ॥

सगरिस रिगगरि गपमग मपक्षम पनिपक्ष.

आदिभेन कला यत्र द्विस्वरान्ता गतागमैः ।

स्वरैरेकोत्तरैर्द्वैः स द्वुपखरो नित्यपद्ये ॥

सरिरिसा सरिगसरिसा सरिगममसरिसा सरिगमपक्षमसरिसा
सरिगमपक्षमपक्षमसरिसा सरिगमपक्षनिपक्षमसरिसा.

कमास्तस्रिगमायैः सात्कमेनः पंचादिदुग्मकैः ।

सप रिध गनि मसा.

एते संचार्यलंकारा आरोहेण अर्द्धिताः ॥

एतानेवात्रोद्देश्ये प्राह श्रीधरयो मुनिः ।

इति संचार्यलंकाराः ॥

इति प्रसिद्धालंकाराः पंचविंशत्युदीरिताः ॥

अनंतस्वानु वे श्राव्ये न सायलेन श्रीरिताः ।

रफिलामस्वरज्ञानं वर्णगतानां विभिन्नता ॥

इति प्रथोत्तमान्याहुरलंकारंभिरुपमे ।

इत्यलंकारः ।

गमकः स्वरकेपः स्यान् श्रोतुद्भ्रवरंतकः ॥
 गम्य भेदास्तु विरिपः स्फुरितः कपितलाया ।
 लीनभांदोलितदलित्विभिनसकुमलाह्वः ॥
 वल्लभितः श्लाघितश्च सुद्विरो हंफितलायः ।
 नाशितो विभितः पंचदश इत्यथ लक्षणम् ॥
 लभितद्भ्रमरुष्मानकंपालुहृत्तिमुंदः ।
 हृतसुपर्वालक्षणेन विरिपः परिधीवितः ॥
 स्फुरितो हृतसुपर्वांशान् हृतार्पात्कथितं विदुः ।
 द्रुतपेगेन लीनः स्यान् भांदोलो लघुपेगतः ॥
 बलित्वेगाधिकत्वेन विभिनस्तु सा लक्षणे ।
 त्रिस्तायेषु सर्वेष्वप्यमविशालपनम्बरः ॥
 मुरुलोबलितेय स्वात्मपठे कोमलमंथितः ।
 स्वरमपिबन्धाह्वय विदुनरुवाहृतो मयेन् ॥
 लल्लभितः कथाद्रुनकन् प्लावितः प्लुतमानसः ।
 ह्रस्वपेगमहंकारो गंभीरो हंफितो भवेन् ॥
 सुद्विरो मुखमुद्रेय नाशितो नाशनाह्वयेन् ।
 कविचिन्मिभयान्मिश्रो चतुष्टायुह्वतां सुषैः ॥

इति गमकः ।

रागस्वायथयः स्वाय्यो वागो गमक उच्यते ।
 गयोचो गमकः पूर्वं त्वपुना स्वाय्य उच्यते ॥
 भजनः स्वायनगतिः शब्दशाली च वाहिनी ।
 छायाचेतिकमानेकां लक्षणं इतिवाचते ॥
 रागस्वायिस्ववावावाह्वजनः परिधीवितः ।
 मुक्तशब्दपरिवाहः शब्दो मापुर्वेपुसतः ॥

चतुर्भेदी भवेच्छब्दः साङ्गलो नारहृष्टकः ।
 शीतको मिथकश्रेणि कपजः साङ्गलो मत्तः ॥
 असौ मुस्लिमधमपुरावीदनासौडुकार्वतुक् ।
 पित्तजो नारहृष्टः साङ्गुधर्मभोरपुग्ध्वनिः ॥
 पातजो शीतकः साङ्गु शूले निःसारवाहुवः ।
 एतस्मिन्मिथकश्रेणो मिथकः सन्निपातकः ॥
 निःसारकश्रेणाहीन वचनः परिशीर्षितः ।
 साङ्गलो शीतपुग्ध्वेन्मध्वनः कथितो कुपैः ॥
 शीतनारहृष्टपुक्कः शब्दानामधमः स्तुतः ।
 विलुप्तकामधो मुत्तापठवद्वाळ उच्यते ॥
 आरोग्यादित्रये निष्ठं केननं वाहिनी भवेत् ।
 छायाककुः शृपकाराः साररागान्तरागजाः ॥
 सादेशश्रेणयंधानां दृष्टक्षणमथोच्यते ।
 श्रुतिन्यूनाधिकत्वेन वा सारशकसंभवान् ॥
 सारांतरस्य रागे सात्सारकाङ्कुरसौ मत्तः ।
 वा रामस्य निजच्छाया रागकाङ्कुं तु वा विदुः ॥
 सा साररागकाङ्कुरां रागे रागांतराशयान् ।
 सा देशकाङ्कुरां रागे भवेदेशसारभावतः ॥
 शरीरं श्रेयमित्युक्तं त्रिदशैजनिमर्गतः ।
 रागे नानादिषा काङ्कुः श्रेयकाङ्कुरिनि स्तूय ॥
 शीतांशंशादिकोत्प्रासौ यंत्रकाङ्कुः सयां यथा ।

इति साम्यः ।

वर्षांतंकारसंपत्ता रामकस्तान्पचिजिता ॥
 आहसिहच्यते तच्छैर्बहुवैचित्र्यसंयुता ।
 म्हांससारमन्द्वाणां न्यासापन्थासपोस्तथा ॥
 अल्पत्वत बहुत्वस्य वाहनीतुवशोरपि ।
 अमिथकशिर्षज दृष्टा स रामास्तान् उच्यते ॥

भासवासापयोस्त्रयम् च कटीकरणं च यत् ।
 रागात्तन्मन्त्रियुक्तं सप्तवक्ष्यमाणोविदैः ॥
 आस्रिगिहिविधा प्रोक्ता रागचतुर्विधेष्वनात् ।
 स्वस्थानदैःशुद्धिर्वा कियते रूपकं विना ॥
 रागात्मिर्देव रागा स्वरैः शब्देभ्यो न च साः ।
 स्थायी तदधुर्बन्धु ज्यैष्ठ्यं इत्यभिधीयते ॥
 स्वाविसरादष्टमस्तु द्विगुणः परिहीयितः ।
 ज्यैष्ठ्यद्विगुणयोर्मध्ये स्थिता अर्धस्वरानिधाः ॥
 स्वादिनोऽथर्षेणोऽर्षाण्य स्वरसंघातनं तथा ।
 स्वादिनोऽथसर्गं चापि दाहनात्प्रथमं भवेत् ॥
 ज्यैष्ठ्यस्यरे चालवित्वा न्यसर्गं तु द्वितीयकम् ।
 अर्धस्वरे चालवित्वा तदेव तु तृतीयकम् ॥
 द्विगुणं चालवित्वा तु स्वादिन्यासाच्चतुर्थकम् ।
 एभिश्चतुर्भिः स्वस्थाने रागात्मिर्देवा सत्ताम् ॥
 आसाप एव त्रयः स्यात् पृथग्भूतविहारिकः ।
 रूपकत्वेन रागेण ताटेन च विधीयते ॥
रूपकालजिरेषा तु द्विविधा परिहीयिता । ७७८
 प्रतिमहानिकाशा च भेजनी संक्रिहापरा ॥
 विधाप स्वाधनात्प्री रूपकान्तयो यदि ।
 प्रतिगुह्येन सा प्रोक्त्य प्रतिमहानिका युधैः ॥
 भजनी द्विविधा ज्ञेया स्वाप्यरूपकभेजनात् ।
 कदा तत्पदमानेन स्वाप्यो रूपकव्यतिष्ठतः ॥
 नानामकारः कियते सा ज्ञेया स्वाप्यभंजनी ।
 तैः पर्यलोचनानेन समसं रूपकं यदि ॥
 अन्वष्टावान्वधार् वावेद्दृशी रूपकभंजनी ।
 इयमेवोच्यते लोके नेमराभ्येन वाचकैः ॥

सोमैः सोमैस्तनुसायैः प्रसन्नैर्वहुभंगिभिः ।

जीवस्वरभ्यामितिसुधै रानस साधना भवेत् ॥

इति साधना ।

शोऽसौ ध्वनिविशेषस्तु स्वरवर्णविभूषितः ।

रंजको जनविद्यानां स रागः कथितो सुधैः ॥

स्वरार्थां कर्मभेदाद्य नानावामकभेदतः ।

षाडशीडकभेदाद्य संपूर्णा इति भेदतः ॥

महाज्ञान्यासभेदाद्य नान्यभेदाजनोद्भवाः ।

अनंता रागभेदाः स्युः स्वद्विवेकास्वरामिकाः ॥

शुद्धसाधनसंकीर्ण्य इति रागास्त्रिधा पुनः ।

नान्योपधीविनः शुद्धाः केवला रंजनात्मकाः ॥

छायांशरेषु रक्षा ये रागाः साधनासंज्ञकाः ।

मूलाश्रावणरादृक्षा रागाः संकीर्णका इति ॥

अनन्तत्वाद्यु रागाणां जलेके वृत्तमहमः ।

केषांश्चिन्मत्तनास्त्रिज कति रामान्बदान्बहन् ॥

शुद्धभैरवहिंदोली वैशिकारस्तथाः परम् ।

श्रीरागः शुद्धनाट्यं नटनारायणश्च परम् ॥

रागा सर्वे मयाख्याताशास्त्रेणुः कथ्यन्तेऽधुना ।

शयो जायोद्भवः शुद्धभैरवो वामदेवगः ॥

हिंदोली वैशिकाराक्यस्यनयाचतुस्रधनः ।

श्रीरागः शुद्धनाट्ययोपीज्ञानवरनोद्भवः ॥

नटनारायणो रागो विरिजामुस्रजस्तवः ।

एतेषां वनिताः पुत्राः पंच पंच क्रमात् सुधैः ॥

पञ्जाली भैरवी वैच दीपवी मारवी तथा ।

आसावरीति पंचैताः शुद्धभैरवसुधुवः ॥

भैरवः शुद्धललितः पंचमः परजस्तथा ।

संतालश्चेति पंचैते शुद्धभैरवंसूतवः ॥

भूषाङ्गी च वराङ्गी च खोङ्गी मधममङ्गरी ।
 गुरुष्करोदिका चेति हिंदोलस्य द्वि कारिकाः ॥
 वसंतः सुद्धर्मनालः श्यामः सामन्तकथाया ।
 कामोद्भवेति पथैते हिंदोलस्य मुखा भवी ॥
 रामाङ्गी बहुली देही जयनः भीष्म सुहृदी ।
 देशिकारस्य पथैता विरुवावाञ्च वरांगताः ॥
 ललितञ्च विनासञ्च सारंगस्त्रियनमया ।
 कलशाप इति पथैते देशिकारस्य सूतयः ॥
 गौडी पाङ्गी गुणकरी नादरामकिया तथा ।
 सुहृदीति च पथैताः श्रीरामेहिखमाभिताः ॥
 दकञ्च देवनांधारो मालवः सुद्धर्मोदकः ।
 कर्नाटमंगल इति श्रीरामस्य कनुद्धवाः ॥
 मालवः भीष्म देवाङ्गी देवङ्गी मधुमायनी ।
 आदेरी चेति विख्याताः सुद्धर्मदत्तपरशिवः ॥
 निजावंदञ्च सारङ्गी मालः कर्नाटकसातः ।
 ज्ञानानाहो हमीरादिर्गौडो मालस्य सूतयः ॥
 वेलापङ्गी च कांचोमी सारवेरी सुहृदी तथा ।
 सौराष्ट्री चेति पथैता मदनाराधनस्त्रियः ॥
 मन्हारगौडकेदाराः शंकराधरपञ्चतः ।
 विद्यामदञ्चलि मुना मदनाराधनस्य च ॥
 अथैषां लक्षणं यद्ये सूर्वाभरणपूर्वकम् ।
 चंद्रनेत्रादिकां सैषां ज्ञापतां लोकतः सुधीः ॥

सप्तोत्तमोद्भवोऽयं प्रथमगणितगतिः सजिहो रिः कपर्दी
 रक्तः श्यामस्त्रिभुङ्गी सिगतत्पञ्चमो भस्मरेहभित्तप्रः ।
 कंठे शूनं श्यामः भवपयुगलतो मुष्टिके चंद्रभूदो
 ह्रैमन्तोपि प्रभाले विद्यमानि वृषभो वैरवः सुद्धर्मः ॥

इति सुद्धर्मकः ।

सर्वानि भूतगाह्या भक्तिरिगविभुगा सत्रिकास्तारिषाभ्याम्
 दुर्वायामा विविक्तोत्तररचितवनुर्वाहिनीपुष्पहृत्ता ।
 मेघान्तर्वाप्यमुष्ण यवसहस्ररी पूर्वैतेराकनाम्नः
 पश्यन्ती गीहमालोपसि बहुधनदा मन्वथजासिका सा ॥

इति धरती ।

धन्वासीमेकजाता स्वरसकलरुता चादिमन्वास्तपहृता
 कन्धंगी श्रेष्ठवन्ध कतकलकवनुः श्रेष्ठवन्धं दधाना ।
 माते सिन्दूरकिन्दुविकसितवदना सर्वैर्दुगारकलया
 सृपयन्ती गीहमाशा इविहलनरता गैरवी सा प्रभाते ॥

इति गैरवी ।

गैरव्या मेकजाता स्वरसकलरुता सतिष्ठा श्रेष्ठवन्ध
 कन्धंगी पद्मनेत्रा त्रिपुलसुपयना मन्मन्त्रंगयानी ।
 मर्दमर्दं बर्दवी बहुविधगमकैः सैषवी रत्नवन्ध
 दुष्टे शेषेशराणां विमलकरवदः मार्धपेयी कदा सा ॥

इति सैषवी ।

चंद्रास्या दीर्घकेली स्वनलगतितिना सत्रिकास्तारिषाभ्याम्
 हेमाशा दीर्घरुता बहुविधकुमुदीर्घपिशा शिम्भनेत्रा ।
 मेवातस्याप्रजाया भूमक्षिप्तुनयनी रत्नवन्धं दधाना
 वेपद्मास्या स्रुपंती बुधि सृपतिगयान् मारवी सा सदैव ॥

इति मारवी ।

गांपारोजासिगः श्वास्त्यधमगतिगुनिर्वाहियन्वास्तपूर्वा
 कन्धंगी इवास्तयनी करधूतमुकुला सर्वैर्दुगारमुष्ण ।
 देवायाः काननेपु त्रिपविमलपद्मोऽश्वपयंती मुकेली
 गर्धर्वैः स्रुयमाना विभरलककना शशदायावरी सा ॥

इति आकाशरी ।

भस्मालः कण्टकूर्वी लवणतुमल्लवः शंसमुष्टे इधानः
 पाद्प्राणे प्रभाते फविपसिस्तुजटापद्मवीलिः प्रमत्ताः ।

कृष्णाक्षपासुवायी पटुतरजघनः किञ्चरीवाचमानः
पूर्वो धार्यतमम्पस्वतल्लभिसुगतिर्विरयः पूर्ववामे ॥

इति वैरवः ।

सांशार्धनः पवीणः सुचिकरललितो मारवीमेलजालो
धाले धने न विदुं कनकसमभिर्भं शुभ्रवर्षं दधानः ।
गानांरार्धपमैत्री कुमुदभरक्षिराः पंकजाशो विलसती
कामी वाचूलहृत्सः प्रतिदिनमुपमि आर्थकः संदिवानाम् ॥

इति कुडललितः ।

श्यामं वाचूलहृत्सं करधूलकुमुदं मारवीमेलजालं
पति चारिं सुरेही पिलसुदुवचनं वेशुकं पीतवस्त्रम् ।
लिपानं गच्छपदैः क्षिरमि सुसुकुटं बालबंधार्कभाळम्
गापंतीहृत्त नाके सक्कलसुरचराः पंचमं सुप्रभाते ॥

इति पंचमः ।

वक्तिः संपूर्णकोसौ द्विविधगतिगतिराजहृत्सः सुचार्यैः
दृष्टे वैनाथपानिर्वहुविधरचिर्नैर्भूषणैः शोभमानः ।
गौरो दीपैस्वरूपी सुदुवचनपरः सर्वलोकोपकारी
नित्यं वाच्यः सदाहृत्तिशि च स चरजो भाति चापे नृपाणाम् ॥

इति षष्ठः ।

अंतो गध स्वरो अक्षिनवनमलिवी सतिवाक्यध पूर्णो
वामे पानौ सुनालं शशपरमनिर्भां शुभ्रवर्षं दधानः ।
बंगालः पानवारं विशदं कनकं सव्यहृत्पापभावे
विद्वान्भोगवसेद् पठति च निमरां गदुरैः कंपभेदैः ॥

इति बंगालः । इति वैरवदिवारः ।

अक्षिनन्दाने भवेतां प्रथमवतिगनी सविद्या चारिषोऽसौ
कौरांगः पीलनासा पलकुमुदवने कीरुषो दोळवामे ।
विदोलः श्रीसहांपः पटचसुकुटदुक्कामहार्कंडलाळः
श्रावः काले वसंते विचरति चतुरो वामदेवामिजातः ॥

इति विदोलः ।

आसी मल्लारमेले निगरति रक्षिता वादिमभ्यांतकृत
 नाशामे स्वर्गपुष्यं कळतसयजयोः कळलं कंडमाळान् ।
 मौक्तिकं भाळमभ्ये परलळमिळकं कंकणे हलामूले
 रत्ने वर्यं दधाना खनवरममदा काति भूपाळिका सा ॥

इति म्हाली ।

स्वागारे स्वेपलया वा वृहन्नरवपत्नैः कौशिकवालिपुंजे-
 शिवं वर्यं दधाना कुमुमसुफरी चामरैर्वीज्वलाना ।
 नानासुंगारयुक्ता नदनसहस्री कौमळंगी सुवीरी
 सायंपूर्णा त्रिपद्मा हनलमनिगरी राज्ञे सा वराही ॥

इति वल्ली ।

सख्ये हस्ये सुद्वी स्वपरकरले नालसुग्मं दधाना
 लिप्तांगा भंदनायैः सुशवरकमला सर्वभूपाभियुक्ता ।
 प्रीडा सांबूलनया निकसितनयना कौशिकी सुकनूपां
 पूर्वमाद्यंतमभ्या प्रथमगतिगमितौशिका प्रादरेव ॥

इति तोशिका ।

आसा मौक्तिक मेले धरिपरिरक्षिता वादिमभ्यांतकृता
 गौरांची पीथकथा सुगमदक्षिणके भाळमभ्ये दधाना ।
 हस्ये मौक्तिकाया वरसमभुरकाकुमुळकेरी सुरंगी
 श्रीपालंकारयुक्ता प्रथमवदपुरा मंजरी सा सदैव ॥

इति प्रथममंजरी ।

हलपानाटस्य मेले वकटितसुहसुर्मादिमभ्यांतपूर्णा
 गौरांगी शृङ्गि वेथी कनकमयिमयं कर्णपुष्यं दधाना ।
 प्रीतेचद्रुफनेना कनकसुमन्तिवाचक्येशाभिकाश्याः
 द्वाश्यां पीथा प्रभाते विलसति चतुरा वाचनी तोशिका सा ॥

इति तोयी ।

आसी द्विदोलमेले स्वरसकळयुतः सविच्छन्न प्रभाते
 स्वाशमे श्रीहमाचो नवदलसुसुमानोदसुध्यालिहृदः ।

नांभूसास्योविगीरो रतिपत्रिसदृशो रत्नवस्त्रात् सार्धं
योषिभिः सर्वैवाधारपरमसमहृद्यास्वपुत्रो वर्ततः ॥

इति वर्ततः ।

नातः कर्णाटमेले स्वरसकलरतः सखिकः पूर्णकायः
शुभ्रानां पीतवासा मणिनापरचिते कुण्डले कर्णयोः सः ।
आस्ते मौली किरीटं करतलकमलः कुंकुमाक्षिमयेदः
यातयोःचः प्रमत्तो युवजनसहितः सुदुर्लभाळकोऽसौ ॥

इति सुदुर्लभाळः ।

काकण्या चोत्तरेण प्रकटवरतनुः सखिकः पूर्णरूपः
श्यामानां पीतवासा मधुरदररयः क्षेपभेदैषिचिचैः ।
कंठे रत्नैकनालो विरचिनितिकः कुंकुमैर्मातृमण्ये
रागः श्यामाक्षिधानसकलवरतनदः चाभिनीतां विनोदे ॥

इति श्यामाः ।

कर्णाटारुण्य मेले प्रकटवरतनुः पूर्णरूपस्त्रिपद्मः
पद्माक्षिः पद्मनेत्रः अक्षय्यपुण्ड्रतः कुण्डले द्वे दधानः ।
विभ्रन्मौली किरीटं बहुकुमुमनयं कंठमापी युवसं
यातःकाळे चक्राक्षि प्रथममकवाग् पीडसासंगरागः ॥

इति कान्तरागः ।

कामोदः कामरूपी भृत्तुकुटकरः श्वेतवस्त्रं दधानः
कम्बुरीविदुनाळः कुकुमपुत्रुकुटः कंठनाळापिकल्पः ।
पक्षा न जंगक्याःकथं युवजनसहितो जेडहृत्सः प्रतापी
संपूर्णः सखिकोऽसौ विधुगक्षिमनिकक्षापरार्द्धे चक्राक्षि ॥

इति कामोदः । इति द्विदोडारिचक्रः

जासो दोराक्यवकवाग् क्षिप्रनिगनिगमाः सखिर्गोत्र रागे
रत्नानां पद्मनेत्रः सितमजममनो पल्लरोजस्य मित्रम् ।
कंठे सुपैकनालो पूनमुपुदक्षिराक्षिप्रवासाः सखाद्धो
मध्याद्धे योषसंघे सुसल्लितक्षिप्रिरे देशिकारभ्रकामि ॥

इति देशिकारः ।

पूर्वो-दान्वा सुमुक्तमणिवरसगला नीलवर्णं दधाना
 कूर्पासं रक्तवर्णं करणकरसुमे कंकणे नूपुरी च ।
 रामकी चंचलाधी विमलतरविर् चारुदम्बी विदग्धा च
 शृंगारारुह्या विपद्ना स्वच्छगणितमयी राजसे सर्वदेव ॥
 इति एतन्वी ।

रामकीमेलदृशा विगपरिद्विधा वानि मार्जतमध्या
 तन्वंगी दधामवर्णा विदुद्विजकवरी सत्प्रहसे सुर्ववी ।
 शांकुलला प्रगतमात्मरहृदवमिता वक्षभूपविकाहया
 मासायां पीनमुक्ता बहुमतिकहुली शोभते पूर्ववामे ॥
 इति नूपुरी ।

धम्मिन्द्रे मद्रिमालां क्षययसुमलनः सुन्दरे कंठमालां
 कूर्पासं शुभ्रवर्णं करणकरसुमे नूपुरी कंकणे च ।
 आहृदगत्य जयौजी सुदुमुकरणले पल्लवं शंरुधाना
 गांधारास्येंदुगौलास्त्रिसमकरिरवा सर्वदा याति देशी ॥
 इति देशी ।

तामासे ओलवङ्गं जलजमुदिलभेजी कुण्डले शोभपोर्णे
 चोर्णि शौमुंभवर्णं सिद्धुविधुनिलकं चाजलं मेघपोथ ।
 ह्साहन्ते मुक्ताचपवलयनिचयं मूर्ति रेष्ठी दधाना
 देहीमेले रुचिदा च सकलमयाभीमिला चारुहृद् ॥
 ॥ इति जयतन्वी ॥

संधत्ते ह्सासूक्ते करिरक्षलवज्यंत्रिमंजीरसुगंधं
 मासासे हेमसुगंधं कनकसमनिभं केषुर्षी रक्तवस्त्रम् ।
 विन्वोद्री रक्तवर्णा दिवसुररचिता सुकलकल्पवला वा
 रामकीमेलसौक्यास्त्रिसमकरिरसौ सुर्वरीचं प्रभासे ॥
 ॥ इति सुर्वरी ॥

देशी मेले प्रजातः स्वरसकलसुमे पत्रिकसंचलाधो
 ह्यते पक्षं दधाना ह्युचिदसवरतः निरुदृशंगारसर्वः ।

सुग्धस्त्रीरशामलाहो हसति सकवटं पूर्णताम्बूलवकः
 कामी कामावधारः कुशिलगुण्डलियो भाति वृष्टः प्रभाते ॥
 इति ललिताः ।

गौरांगः पंकजाद्यः सुशबरवसनो भालकाश्मीरविन्दु-
 मयीस्त्राम्बूलकण्ठअतुरवरनिरं कीरमभवाववन्धः ।
 मेले सासस्य जातस्यधिकप्रथममः सत्रिकोऽपः शठोऽसौ
 श्वेकहागामी मभाते वदति च इविनां श्रीविभासाकपरावः ॥
 इति निम्बकः ।

इनामंगः पीयवासाः ज्वलतरजदाश्लेषकाभ्रजहस्यो
 कथैः शार्ङ्गेन पूर्वस्तुरदिपुत्रिकटिकाश्वर्षगो भूवगाः ॥
 सांभारो वेदगः स्युर्गुणयतिमनिषाः पञ्चगो यस्त्रिचङ्गः
 संपूर्णाध्यावरणे मगरति चतुरो भीरसारंगरागः ॥
 इति वारंगः ।

देवीसन्मेलजातस्त्रिविधसमवसः पूर्वकृपोतिवीरः
 कण्ठे मौक्तिकमालो भूतसुकुलशिराश्रितवासाश्च रम्यः ।
 दुग्धश्रीकन्दुहस्यो दुवजनसहितो मन्मथानन्दकर्ता
 सुंगारी पण्यवीर्यमां च सकथारवणः शोभते सावमेधः ॥
 इति रत्नः ।

सत्रिः पूर्वां द्विवेदाश्रितमरिगमनी राजधुंदैः समेतो
 गौरसांभूलवकः सितगरवसनः कण्ठरङ्गैकमालः ।
 कंजाद्यः लज्जमूर्द्धोभवचरणसुभो रङ्गसिद्धासन्धुः
 कल्याणोपम्यन्मन्मथः परिजलसहितो रागतेऽसौ दिग्गन्धे ॥
 इति कल्याणः ।
 इति वैशिकरपरिवाहः ।

सुंगारी सुंदरः श्लुसुपावदराजः कण्ठमञ्जनालः
 श्रीरागः श्वेकवासाः प्रथमगतिगता वैवतोदिगंती स्युः ।

आरोहे पैशवोपास्यवगमधगजः सत्रिपूर्वोत्र गौरी
श्रीभ्ने सायं सुनृत्ये विरुपति सरसं हस्तजालिपदाः ॥

इति श्रीभागः ।

रामश्रीबेळजावा भगपरिरहिता सत्रिका बौदयाख्या
धियं बलं दधाना करपुत्रकनला कर्पभेजा सुकेरी ।
पैत्री सुता निवृत्ती करववनपुरी कर्पटीनिधुसायं
शंकीहेती दिनान्ने चतुरतिकला गौरदेहा तु गौरी ॥
इति गौरी ।

गौरीमेळे सुलसा प्रथमसुपरतिम्लक्या कंकजाश्री
भर्तुः संतापहेत्री शिवविपुत्रदना गीतसुलाभिसप ।
गौरांगी सुकवला नरुपतरमदोन्मत्तमाळंगशात्री
शुंयाराख्या हि चात्री सुपवनहृदयानंदिनी वासपत्नी ॥
इति रात्री ।

सुर्वर्षामेळजाता स्फुरिततरसपा चादिमन्वाङ्गुणी
बक्षोहायावलाधी शिवभरवसना रकहूपर्विका या ।
नानाशुंगारभूष्या सुदुमसुवचना इयामलांगी सुगन्वी
भर्तुः संकेतकं सद्रिमल्लसुवकरी कामिनी काति सायम् ॥
इति सुवकरी ।

संपूर्णा सत्रिका वा सुपविपुत्रनिगा विरुपीवायहना
इयामांगी दीर्घनेत्रा सुकज्जलनयैः कंठमासादिभूष्या ।
बाधे सद्रकवला वरयजवमनी सपेकुर्नाससुपा
वर्षु सायं प्रथानि शिवचरितगुणं सादरानकिया सा ॥
इति नरुपतिः ।

सुर्वर्षामेळसुपा शिवपरिरहिता सत्रिका बौदयाख्या
गौरी सुकवला वा नवलगरविता कामसंकेतसंस्था ।
नीपच्छाल्पोपविद्या विमलकरतले बक्षपत्रं दधाना
सुपकरी मामिनी सा शिवलमचद्वी मेक्षवकी जमाते ॥
इति सुवकरी ।

गुणासक्तः सद्दिग्गुर्नैव नगतिगतिः सादिगन्ध्यांलपूर्णां
 बध्नीद्वारं गुरलं सुकटकमुकटं विप्रवसं दधानः ।
 गौरः कामी सुतपो मदनमदभरभंदनातिप्रदेहः
 गुण्यानां कन्दुहसो विचरति चतुरः कामदूकः सदाऽसी ॥
 इति उक्तः ।

गांधारी देवपूर्वमन्तःसादिगतिः सत्रिकः पूर्यकपो
 कैरन्तयै चकामि प्रथमगतिरिधो रत्नसिद्धावसथाः ।
 इन्द्रायैः सृष्टमाभो रसपतिरसिकभंदनातिप्रदेहः
 गुरं वसं दधानः करभृत्तुमुदः सर्वभूपाभिमुक्तः ॥
 इति देवगांधारः ।

गौरीमेले सुजातो रिपपरिरहितो वा निमग्नांकपूर्णां
 वीरः सुगारनिष्ठो वरगुक्कचिमा मूसलीकस्य मिशम् ।
 पद्यास्यः पद्यनेत्रः किततरवसनः कण्ठमासादिभूयः
 सायंकाले समयां प्रकटति चतुरो बालयो रानराजः ॥
 इति मालयाः ।

गुडग्रीमेलजातो रसवतिसहितो न्यादिगन्ध्यांलकोऽवः
 क्रीडंती केसरानां विमलतलकपैक्षितं श्रेष्ठमासाः ।
 काश्मीरसोर्ध्वपुंद्ः सुरभितसुषुप्तः कण्ठभंजाक्षनालः
 शम्बुलासो दिवान्धो इदिगजनपरः शोभते सुहृदगौडः ॥
 इति सुहृदगौडः ।

हंगाळान्तक्षकपौट इति रिरहितो गादिगन्ध्यांलको यो
 गौरीसम्मेलभूलः कमलकरलले पुष्पयष्टि दधानः ।
 गौराङ्गः सुहृदासाः कटकमुकटके पुष्पकेचुरकाव्यः
 कौस्तुभोष्ठीपधारी इदिगजनहितो यानि पूर्वाह्नकाले ॥
 इति कर्णवैजयन्तः ॥ इति श्रीगणेशविचारः ।

ईशावास्यमिजातस्त्रिगणितिरिषः सत्रिपूर्वः सधरो
रत्नाङ्गः कथनेत्रः शिववरद्वयमः कन्दमाळादिकावहयः ।

पापी स्वदुः प्रदापी शिववचनारः क्षिप्रवाम्भीरजावः
संभवायां राजमाने शरदि ह्यमनी राजने शुद्धनाटः ॥
इति शुद्धनाटः ।

जाना श्रीरामदेहे शिवगिरिरिषिता तादिनाभ्यान्विकाया
श्रीलक्ष्मणहृद्योदी कुमुमसुवसनं संस्थाना सुगच्छी ।
श्रीदेवसंन्यवाम्भीः त्रियसुवहसवी मालवती सुवम्भी
चप्रीच्छेतावकीर्णपञ्चकरकलाह्वान्वती सा सदैव ॥ ॥
इति मालवी ।

शंभाराशान्तमभ्या सुभगतिरिषिता शैवतद्विर्गसिर्वा /
साम्पूज्यतां जनाक्षी कञ्जकमपिमदैशुंशुं विद्याङ्गी ।
नारायण्यंगलता कुसुमशुक्लवरी संशुधी शिववम्बा
देवताक्षी राजकन्धा प्रतिदिनसुवसि वेष्टते महकुङ्कम् ॥
इति देवताक्षी ।

गौरी श्रीदोमलङ्गी कञ्जकुङ्ककुचा शिवरूपीसवसा
सर्वणि मृगागाहया सुदुतरनचना शाकपूर्वा प्रगल्भा ।
नेलायन्वेकवेलापिकविधुगतिमा सत्रिका वा यहीना
देवती देवकन्धा बहुचतुरसरा राजनेश्वोऽन्वयाने
। इति देवताक्षी ॥

सुम्भा गौरी विचित्राम्बररचितवदुः सर्वद्वैगारकुळा
माशंवीशारिवा वा द्विगणितरिषिता बद्धिगल्लंनया च ।
सुरेखाचापधर्त्री शृंगसिसुनवना श्रीवनेशान्तकथा
भैरुण्डे सखीभिः सहवरमसुमाधस्युपः केषकाति ॥
इति मधुमाधवी ।

चन्द्रद्विस्त्रिगताः शुभ्रदिनच इह तु शिवभनेत्रा प्रगल्भा
रत्नामानीटी त्रिपद्मा सुदुवचनपरा मूर्ति देवी स्थाना ।

शुद्धी नीलवस्त्रा शुभुगलविलसद्विह्वलादिभ्य कर्णे
 साष्टकाख्या हि साधे रसगतिनिर्घरे रासदंठे रमन्वी ॥
 इत्यानीरी ।

भीरुगणसैव मेलाद्रिपविशुभविकः सादिमभ्यांसकोऽसौ
 इवावांगः पीतवासा विरचिदतिलकः कुङ्कुमैर्भासमान्ये ।
 कण्ठे रत्नैकमाख्ये ललितसुमुखस्त्रीपादमानक्षिभंगी
 शङ्करी भाति साधे कुङ्कुमशरद्वितः भीमिनाशंतरागः ॥
 इति त्रिनांशः ।

गौरसारण्यपूर्वः करपूलपुलिङ्गः संभ्रतानंगरुपः
 कण्ठे मौक्तिकमालः परिजनशद्वितः सर्वकिरीटवसः ।
 शङ्कराख्यः सुकामो बहुवचनवरः पद्ममभ्यादिकान्तः
 प्रीतः केदारमेढे सिद्धपतिविरली भाति साष्टंगनाटः ॥
 इति साष्टंगनाटः ।

शङ्करी पीतवसः कटककुङ्कुमिहासवन्द्यपुष्पो
 गौरंगः भीरुसेनी सुहृद्विषद्वकः पूर्ववानेशरीष्टः ।
 त्रिकिर्लीकसिताः क्षुः साररिचगनवः केभिकण्डामकोऽसौ
 न्धांशंतांशोऽरिषो वा विलसति दिवसतिऽभि कर्णांतरागः ॥
 इति कर्णांतरागः ।

कर्णांतरागमेळकटिकमुवतुस्त्वादिमभ्यांसपद्मः
 कण्ठे हारः सरङ्गः सितकलमद्वधिः पादलोष्णीषधारी ।
 गौरांगो रक्तनेत्रः सहचरपद्मिर्भरिशुंगारवाङ्मयः
 हापानाटो दिनाख्ये प्रहसति वधिकान् तुल्यसत्केन्दुद्वसः ॥
 इति हापानाटः ।

संपूर्णो द्विगंभी रिस्तनलगतितिगः समहन्वासकांशः
 शङ्करी शीवनाख्यः सितापरबदनः कंदुसद्वचद्वसः ।

गौरसान्पूलवचनः कुसुमसंरमुहन् रक्तवर्णः प्रतापी
 चेतः सीमंतिनीनामनुसरति हमीरादिनाडो हि सायम् ॥
 इति हवीरनाटः ॥ इति मुद्राराक्षसविषयः ।

सुभस्त्रीसंगतो द्विगैतिरियावतवः पूर्वशाश्वतमन्थो
 वराप्पीवचनजगतः मिथिनहृत्तनटी नर्तको भूपवाहवः ।
 इषामांगः पीतवस्त्रः करभृतचकलाकांतिशब्दो द्वावान्
 मत्तुद्वन्द्वे लुगां श्रे प्रकटवति लक्ष नहृनाराकणोऽपम् ॥
 इति महानाट्यवगः ।

चिच्छं चिच्छं चिच्छंवाभिति वृद्धमुकुलं वाचमानाः सुखन्वी
 सुंगाराहवः सुगीरी कमलवसनचिर्मीरकुणोत्समुक्ता ।
 श्रौटा वेष्ठावली बोधति निजमधुमापन्वशेषस्वराह्या
 धार्कतांसारिका वा सरवरदुक्ता साधुराधीकहावा ॥
 इति वेष्ठावली ।

काम्योजी मोहिनी वा द्विगतिगतिरिवाः सचिकट्या निमा वा
 गौरी ताम्पूलवस्त्रा कुसुमजवननं कंचुकी वादधाना ।
 कस्तूरीचिन्दुभासा कनकमयिभयैर्भूपैर्भूचिच्छंती
 कर्णोर्ध्वभिः सनीम्बागुपति विलसती किमरीवायहस्या ॥
 इति काम्योजी ।

पार्थवशा सया वा नथनगुणगतिश्चात्र पाल्पौ रिती वाः
 कस्तूरीचिन्दुभासा युगलिगुणवता चंद्रवचना सुतम्बी ।
 सावेरी हारकण्ठा सुसवरवसना पीतकृपांसुदुहा
 ज्वाहाहवा इषामवर्णा वरनजममना सधिला सायमेति ॥
 इति सवेरी ।

तन्वी इषामा युगाधी वरकनकसुखी पीतवर्णं दधाना
 श्रौटा सम्भृष्टि वेष्ठी द्विजवरवामा कंचुकी कंचुरी च ।

बकपेपद्मास्युपर इतरसरविता चायैर्वीग्यमना
साधेरीमेलबुका सुपति तु सुहृदी सविका पूर्णरुप ॥
इति सुहृदी ।

साधेरीमेलरका स्वरसकलकुता सविका सैरिणी या
चित्रं वस्त्रं दधाना कठिन्कुरुवते कंचुकी मेपकी च ।
गौरांगी रंकलाश्री हिमकरवदना दक्षिणीवीजदन्ता
सायं शृंगारपूर्वा मदनसहचरी कालि सौराष्ट्रिका सा ॥
इति सैराश्री ।

साधेरीमेलजातः सपपरिरहितो भयहृन्दासच्छांशः /
इत्यामः वीतान्वरो यो मदनपरिजितः कपटमालादिकालः ।
त्रिगुण्येपालिगर्भेद्विदशिरिणाजनेयन्कीर्णेश्वर
भारानीकममित्रीसुपति मलहरो भालि मलहाररागः ॥
इति मलहारः ।

संखी मलहारमेले स्वरसकलबुकी पैवतांशप्रधान्यः
इयामांगः संखमुक्तवलिचितगळो भवभाळः किरागः ।
रंभापरी च गौली वरनि कठिपटे वहीगां प्रहंजालम्
भक्तः क्षम्भोः प्रभाते सुकरक्षरपन् राजसे गौडरागः
इति गौडरागः ।

सखे दण्डं विदुलं उपरकरले सुभयसं दधानो
भक्त्यांगो रक्तनेत्रो विमलमुज्ज्वलितो द्वीपिचमोपविष्टः ।
नासाधे स्वकटद्विर्निरिज्ञजयना वेष्टितः शिष्यवर्गैः
केदारो वारिभोसि त्रिविधसिमुहृदीमेलजातो निशोधि ॥
इति केदारः ।

गौरी रक्तवरीश्री सुरजलजवरधेगिकण्ठः सुरशी
हृंगारी यक्षपैकिरधिनसुगनुमाळमसौकमुद्रः ।

सुन्दारश्मश्रिषो मुद्रितसुगमकथान् शंकराभूषणान्यः
 प्रायः साधनमन्त्रः प्रथमति मनुमाध्यायपत्ररत्नः ॥

इति शंकरानन्दः ।

गौरः सुश्रेयसकः सुरभित्तुवसुहैस्तान्मूलवारी
 कामी पुण्येक्षमन्त्रा विरहितजनमनोवेषकः सञ्चिकाकथः ।
 र्वपाजामीसुसूचीविरचितमुद्रितः कण्ठमन्त्रे सुभाळः
 सार्वं केदारमैलेज कवचित्तमने यो विद्वादिर्गोडः स्यात् ॥

॥ इति विद्वाकः ॥ इति नटनासवन्तरिक्तः ॥

अनंतरागाः कंठमन्त्रे नानादेशजनाश्रिताः ।

एतेषामुपरागाः स्पृष्ट्वांते ये च तद्रिदैः ॥

इति रामकथयि ।

॥ इति राममाहा रामाहा ॥ शुभं भवतु ॥